

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

OPPIMISEN TUKI LUKIOKOULUTUKSESSA

Analyysiliite

JULKAISUT 12:2024

Jukka Marjanen | Sakari Ahola

Oppimisen tuki lukiokoulutuksessa

Analyysiliite

Jukka Marjanen ja Sakari Ahola

JULKAISIJA Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

ISBN 978-952-206-847-7 pdf

ISSN 2342-4184 (verkkójulkaisu)

© Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Analyysimenetelmät.....	2
3	Analyysien tulokset	3
3.1	Tuen järjestämiseen liittyvien toimintatapojen ja vastuiden määrittely	3
3.2	Resurssit	4
3.3	Tuen tarpeen havaitseminen	10
3.4	Tuen toteuttaminen ja tukitoimien seuranta	11
3.5	Lukion koko ja tuen saaminen	20
4	Yhteenveto.....	22

Liite 1: Erityisopettajien kysely

Liite 2: Rehtorikysely

1 Johdanto

Tämä dokumentti on liite Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen lukiouudistusta koskevaan arviointiraporttiin (Hellgren ym. 2024). Raportissa arvioidaan erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tavoitteiden toteutumista lukuvuoden 2022–2023 päätteeksi. Raportin keskeinen arviointikysymys voidaan kiteyttää siihen, miten hyvin lukioissa tunnistetaan ja saadaan kiinni kaikki tuen tarpeessa olevat, ja miten hyvin heitä pystytään tukemaan ja auttamaan. Tämän liitteen tavoitteena on syventää käsitystä siitä, miten esimerkiksi lukion sijaintiin liittyvät tekijät ja resurssit sekä vastuiden määrittelyyn, seurantaan ja arviointiin liittyvät asiat ovat yhteydessä siihen, miten hyvin tukea pystytään toteuttamaan lukioissa.

Tämän dokumentin analyysit perustuvat kyselyaineistoon, joka kerättiin arvioinnissa mukana olevien lukioiden erityisopettajilta keväällä 2023. Arviointilukiot valittiin ositetulla systemaattisella satunnaisotannalla, joka toteutettiin keväällä 2022. Otokseen valikoituneet 186 lukiota edustivat kattavasti kaikkia Suomen lukiota maantieteellisen sijainnin, opetuskielen (suomi ja ruotsi) ja opiskelijamäärän suhteen. Otoksen tarkempi kuvaus löytyy ensimmäisen vaiheen arviointiraportista (Saarinen ym. 2023). Tässä liitteessä käytetty kyselyaineisto kattaa yhteensä 155 erityisopettajan vastaukset 146 lukiosta. Aineiston tarkempi kuvaus löytyy varsinaisesta arviointiraportista (Hellgren ym. 2024). Kyselylomake löytyy tämän analyysiraportin liitteestä 1.

2 Analyysimenetelmät

Luvun 3 analyyseissa tuloksia käsitellään ensinnäkin kuvailevin menetelmin. Tällöin aineiston eri osioiden välisiä yhteyksiä pyritään havainnollistamaan ristiintaulukointeihin perustuvien pylväskuvioiden avulla. Kuvioissa pylväiden pituudet kuvaavat eri ryhmiin kuuluvien lukioiden (tai tarkemmin ottaen kyselyvastausten) prosenttiosuuksia ja numerot ryhmäkohtaisia frekvenssejä.

Kuvioita varten kyselyn tietoja on tiivistetty kahdella tavalla, jotta yhteyksien havainnollistaminen on selkeämpää:

1. Eri osioiden vastauksia on joissain tapauksissa laskettu yhteen summamuuttujiksi.
2. Summamuuttujien tai kyselyn yksittäisten osioiden jakaumat on karkeistettu kaksiluokkaisiksi.

Kuvioiden lisäksi osioiden välisiä yhteyksiä tarkastellaan joissain tapauksissa korrelaatiokertoimien avulla. Luvussa 3.4 käytetään regressioanalyysia selittämään kyselyn osiota ”kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen.” Selittäjinä ovat kyselyn muut osiot. Regressiomallinnus toteutettiin SPSS-ohjelmiston versiolla 29.0. Analyyseista poistettiin ne vastaajat, joilta puuttui vastaus yhteenkin mallissa mukana olleeseen osioon (ns. listwise deletion). Puuttuvia vastauksia oli aineistossa erittäin vähän (korkeintaan 1 tai 2 osiossa), eivätkä ne vaikuta tuloksiin.

Regressioanalyysien lisäksi, luvuissa 3.2, 3.3 ja 3.4 eri muuttujien välisiä yhteyksiä selvitetiin erilaisten polkumallien avulla. Polkumallit toteutettiin R-ohjelmiston lavaan-laajennusosalla. Polkumallinnusta varten kyselyaineiston sisältöjä tiivistettiin muodostamalla erilaisia keskiarvomuuttujia. Keskiarvomuuttujien muodostamisen perustaksi tehtiin joissain tapauksissa pääkomponentti- ja faktorianalyysia (luvut 3.1 ja 3.2), sen selvittämiseen, mitkä osiot mittasivat suunnilleen samaa asiaa. Analyyseissa käytettiin R-ohjelmiston psych-laajennusta. Toisinaan keskiarvomuuttujat kuitenkin muodostettiin puhtaasti sisällöllisin perustein. Polku-analyyseissa puuttuvat tiedot korvattiin osiokohtaisilla keskiarvoilla, mutta puuttuvia vastauksia oli aineistossa erittäin vähän, ja tietojen korvaaminen vaikutti analyysin tuloksiin vain hiukan.

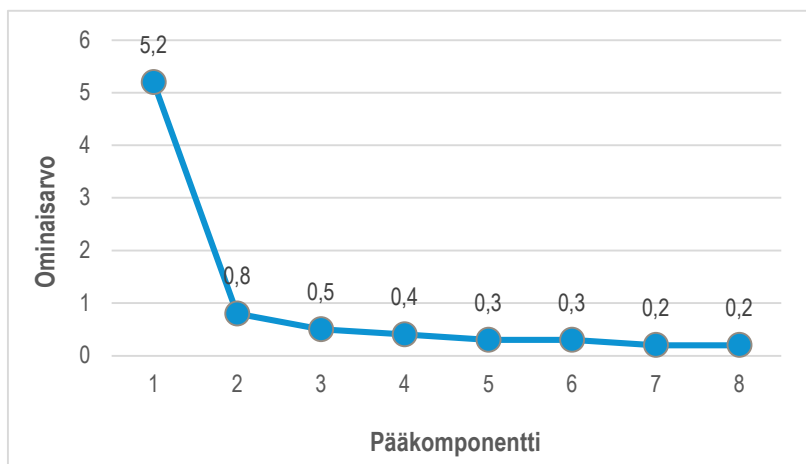
Luvussa 3.5 tarkastellaan lukion opiskelijamäärän yhteyttä siihen, saivatko kaikki opiskelijat vastaajien mukaan tarvitsemansa tuen. Tässä luvussa käytettiin kuvailevien menetelmien lisäksi varianssianalyysia, joka toteutettiin R-ohjelmistolla.

3 Analyysien tulokset

3.1 Tuen järjestämiseen liittyvien toimintatapojen ja vastuiden määrittely

Kyselyssä erityisopettajia pyydettiin arvioimaan kouluarvosana-asteikolla (4–10), kuinka hyvin erinäiset erityisopetukseen liittyvät asiat on määritelty heidän lukiossaan. Yhteensä määrittelyyn liittyviä osioita oli kahdeksan (Liite 1).

Pääkomponenttianalyysin perusteella (kuvio 1) näyttää siltä, että määrittelyä käsittelevien väittämien sisältämä informaatio voidaan kohtuullisen hyvin tiivistää yhteen ulottuvuuteen: Toisen pääkomponentin ominaisarvo (0,8) on huomattavasti pienempi kuin ensimmäisen pääkomponentin ominaisarvo (5,2). Toisen komponentin ominaisarvo on myös alle 1, eli sen kattama vaihtelu (varianssi) on vähemmän kuin yksittäisen alkuperäisen väittämän. Ensimmäinen pääkomponentti kattaa vastausten vaihtelusta noin 66 % ja toinen noin 11 %. Tämä kaikki voidaan tulkita niin, että jos yksi asia oli määritelty lukiossa keskimääräistä paremmin, myös muut kysytyt asiat oli tyypillisesti määritelty keskimääräistä paremmin.

Kuvio 1 Tuen järjestämisen ja toteuttamisen määrittelyä koskevien väittämien pääkomponenttianalyysin ominaisarvot

Vahvasta yksiulotteisuudesta huolimatta, väittämille tehtiin faktorianalyysi, jossa ne pakotettiin latautumaan kahdelle ulottuvuudelle. Taulukosta 1 nähdään, että yhteistyöhön liittyvät väittämät (patterin kolme viimeistä väittämää) latautuivat kohtuullisen selkeästi omaksi ulottuvuudekseen (faktori 2). Samoin tuen arviointiin, toteuttamiseen ja seurantaan liittyvät väittämät latautuivat enemmän tai vähemmän selvästi omaksi ulottuvuudekseen (faktori 1). Huomattakoon kuitenkin, että nämä ulottuvuudet korreloivat keskenään varsin vahvasti (korrelaatiokerroin 0,71), mikä tukee tulkintaa siitä, että yksittäisessä lukiossa eri asiat oli määritelty suurin piirtein samantasoisesti.

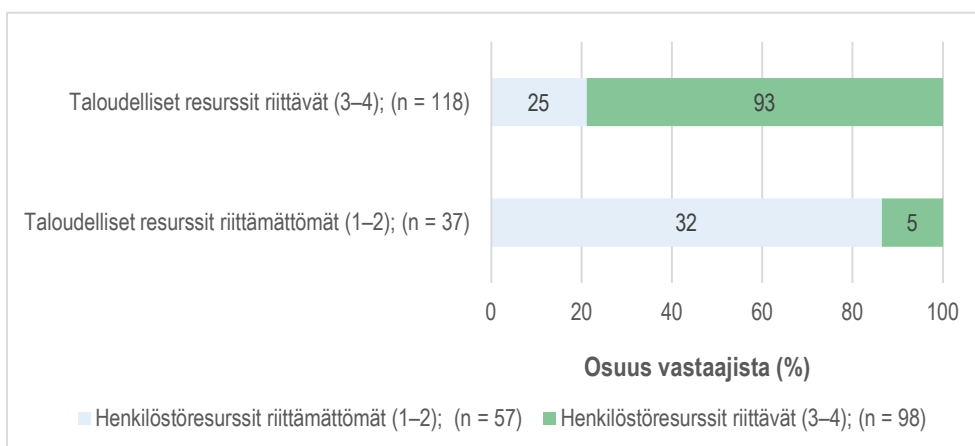
Taulukko 1 Tuen järjestämisen ja toteuttamisen määrittelyä koskevien väittämien faktorianalyysin lataukset (alle 0,2 suuruiset lataukset piilotettu)

Väittämä	Faktori 1	Faktori 2
Tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille tukitoimia koskevista oikeuksista	0,74	
Tukitoimien tarpeen arviointi	0,76	
Tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan	0,90	
Tuen toteuttaminen	0,59	0,31
Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi	0,60	0,33
Aineenopettajien vastuut tuen järjestämisessä		0,86
Opinto-ohjaajien vastuut tuen järjestämisessä		0,78
Eri tahojen yhteistyö ja tiedon kulku	0,28	0,60

Sisällöllistä syistä määrittelyä koskevista väittämistä muodostettiin jatkotarkasteluja (ks. lukujen 3.2, 3.3 ja 3.4 polkumallit) varten kaksi keskiarvomuuttujaa, vaikka yhdelle muuttujallekin olisi pääkomponenttianalyysin mukaan ollut perusteita. Keskiarvomuuttujat muodostettiin taulukon 1 faktorianalyysistä hyödyntäen: Ensimmäiseen summamuuttujaan laskettiin keskiarvo väittämäpatterin viidestä ensimmäisestä kohdasta (tuen arviointi, toteuttaminen, seuranta, jne.) ja toiseen muuttujaan keskiarvo kolmesta viimeisestä väittämästä (eri tahojen vastuut ja tiedon kulku).

3.2 Resurssit

Erityisopettajilta kysyttiin, oliko lukion käytössä riittävästi taloudellisia ja henkilöresursseja erityisopetuksen toteuttamiseen (asteikko välillä 1 = *Erittäin puutteelliset* ja 4 = *Täysin riittävät*). Jos mitta-asteikkoa hieman karkeistetaan (yhdistetään vaihtoehdot 1 ja 2 sekä 3 ja 4), taloudellisten ja henkilöstöresurssien välinen vahva yhteys voidaan havainnollistaa kuviossa 2 esitetyllä tavalla.

Kuvio 2 Henkilöstöresurssien riittävyys taloudellisten resurssien mukaan

Yhteyden vahvuudesta huolimatta kuvio osoittaa, että taloudellisten resurssien riittävyys ei aina takaa sitä, että myös henkilöstöresurssit koettaisiin riittäviksi (n = 25). Toisaalta viidessä lukiassa henkilöstöresurssit koettiin riittäviksi, vaikka taloudelliset resurssit eivät olleetkaan kunnossa. Lukioden määrä tässä ryhmässä

on tosin niin pieni, että kyse voi olla vain sattumasta. Voidaankin kuitenkin kysyä, mitä muuta kuin ”rahaa” tarvitaan, jotta henkilöstö voisi hoitaa työnsä kunnolla?

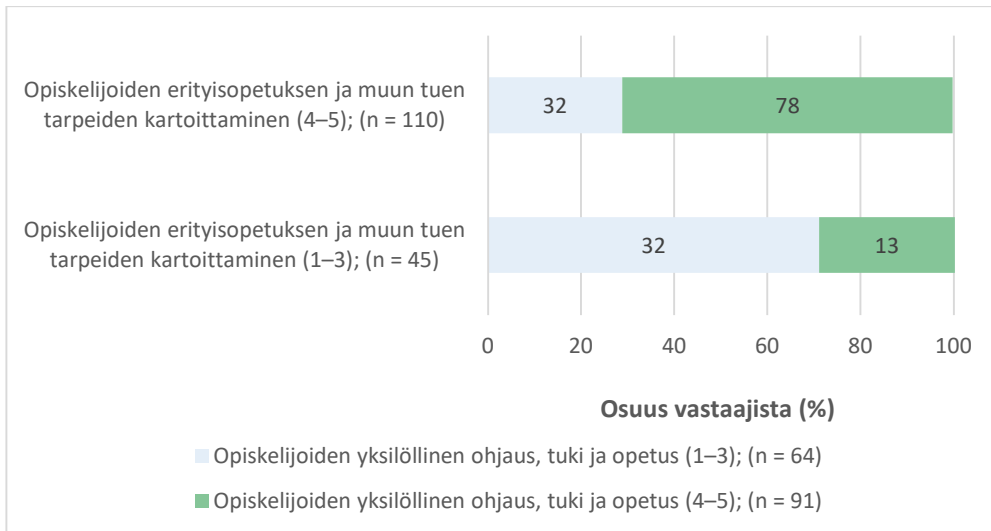
Lukioiden erityisopettajilta kysyttiin myös, oliko heillä riittävästi aikaa erilaisiin erityisopettajan työhön kuuluvien tehtävien hoitamiseen (Liite 1). Vastausvaihtoehdot vaihtelivat välillä 1 = Täysin eri mieltä ja 5 = Täysin samaa mieltä. Osioiden keskiarvot esitetään kuviossa 3.

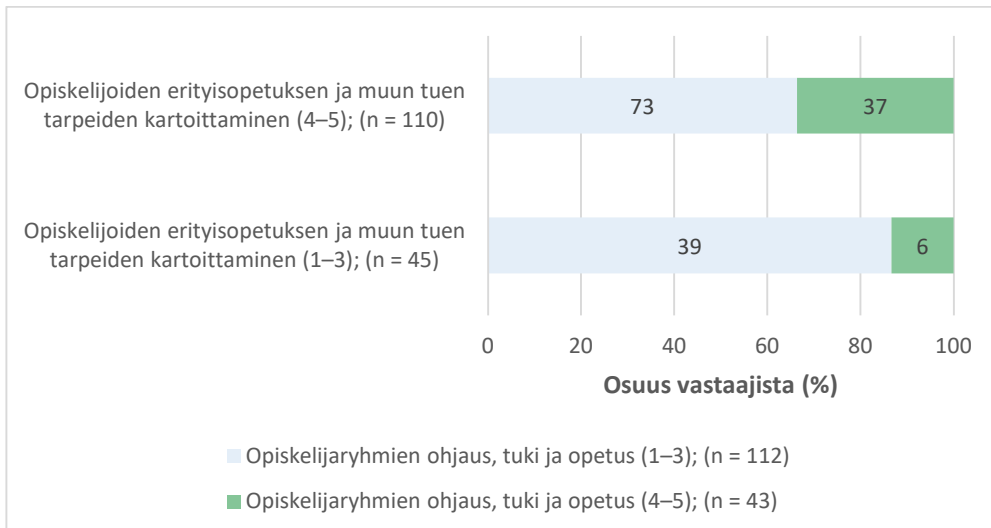
Kuvio 3 Keskiarvot käytettävissä olevaan aikaan liittyvien osioiden vastauksista (1 = Täysin eri mieltä – 5 = Täysin samaa mieltä)

Keskiarvojen perusteella huomio kiinnittyy esimerkiksi siihen, että aikaa näyttäisi olevan hieman enemmän tuen tarpeiden kartoittamiseen (ka = 3,63) kuin itse tuen antamiseen (yksilöllinen tuki ka = 3,29). Ero tukitarpeiden kartoittamisen ja yksilöllisen tuen antamisen keskiarvoissa ei kuitenkaan ollut suuren suuri.

Seuraavista kuvioista (3 ja 4) nähdään, että mitä enemmän erityisopettajalla oli aikaa tuen tarpeiden kartoittamiseen, sitä enemmän sitä koettiin olevan erityisesti yksilöohjauksen antamiseen mutta myös ryhmäohjaukseen, johon kokonaisuudessaan oli keskimäärin vähiten aikaa.

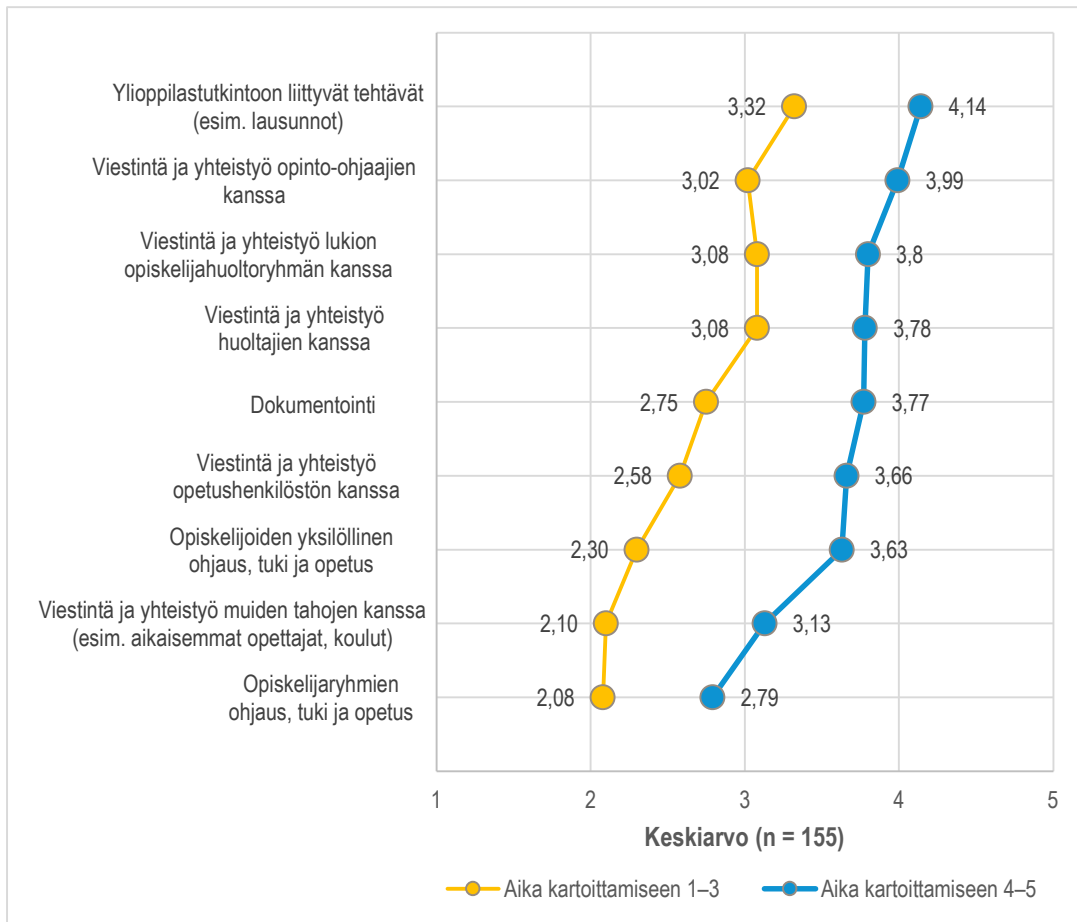

Kuvio 4 Yksilöohjaukseen käytettävissä oleva aika sen mukaan, miten aikaa on tuen tarpeiden kartoittamiseen (n = 155)

Kuvio 5 Ryhmäohjaukseen käytettävissä oleva aika sen mukaan, miten aikaa on tuen tarpeiden kartoittamiseen

Seuraavasta kuviosta 6 nähdään vielä, miten muiden osioiden keskiarvot vaihtelivat sen mukaan, miten erityisopettaja koki ajan riittävän tuen tarpeiden kartoitukseen. Selvää on, että jos aikaa kartoittamiseen oli riittävästi, oli sitä keskimäärin paremmin myös kaikkeen muuhun. Ero oli suurin siinä, miten erityisopettajat kokivat olevan aikaa yksilöllisen tuen tarjoamiseen.

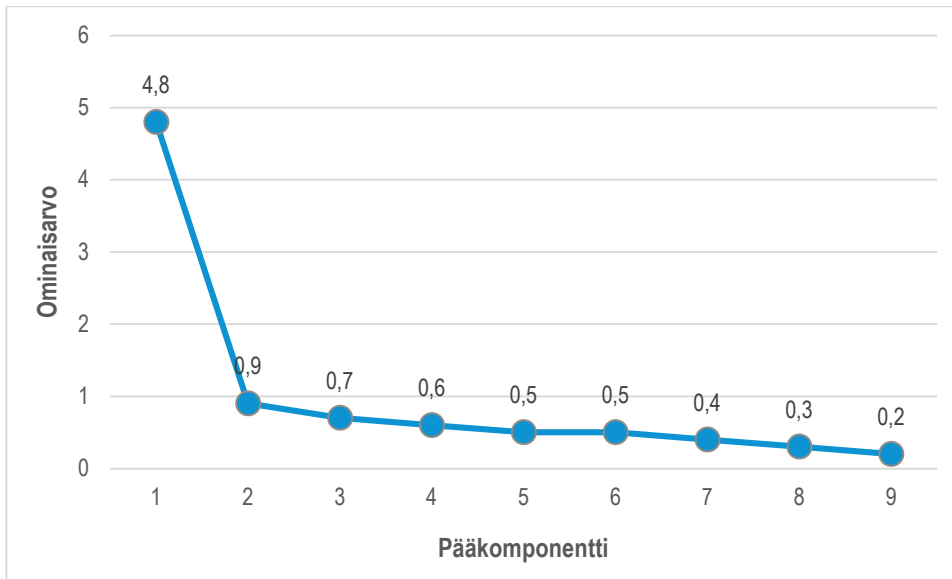

Kuvio 6 Käytettävissä olevaan aikaan liittyvien osioiden keskiarvot sen mukaan, miten on aikaa kartoittamiseen

Jos käytettävissä olevaa aikaa koskevista osioista muodostettaisiin summamuuttuja, Cronbachin alfa-arvo olisi noin 0,9 (maksimi 1). Hieman karkeistaen tämän voidaan ajatella viittaavan siihen, että aikaa joko on käytettävissä tai ei ole.

Tähän viittaa myös pääkomponenttianalyysi¹ (kuvio 7), jonka mukaan käytettävissä olevaa aikaa käsittelevien osioiden sisältämä informaatio voidaan kohtuullisen hyvin tiivistää yhteen ulottuvuuteen: Ensimmäinen pääkomponentti kattoi vastausten vaihtelusta noin 53 % ja toinen noin 10 %. Toisen pääkomponentin ominaisarvo oli noin 0,9, eli sen kattama vaihtelu oli pienempi kuin yksittäisen alkuperäisen osion vaihtelu. Nämä tulokset voidaan tulkita niin, että vaikka erityisopettajilla oli selvästi paremmin aikaa tiettyjen tehtävien hoitamiseen (kuviot 3 ja 6), yhdet opettajat eivät satsanneet aikaansa tiettyihin tehtäviin joidenkin muiden kustannuksella ja toiset joihinkin muihin tehtäviin joidenkin toisten asioiden kustannuksella.

¹ Ylioppilastutkintoon liittyvä osio jätettiin pois tästä analyysistä.

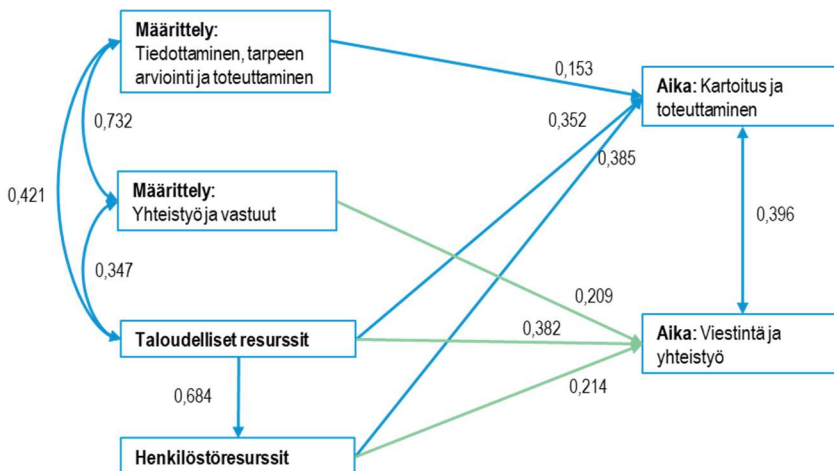
Kuvio 7 Käytettävissä olevaa aikaa kuvaavien osioiden pääkomponenttianalyysin ominaisarvot

Vahvasta yksiulotteisuudesta huolimatta, osioille tehtiin faktorianalyysi, jossa ne pakotettiin latautumaan kahdelle ulottuvuudelle. Tuen toteuttamiseen liittyvät osiot (taulukossa osiot 1–3) sekä resursseja koskevassa osioryppäässä ollut aikaa koskeva osio (taulukon väittäjä 9) latautuivat melko selvästi omalle ulottuvuudelleen (faktori 2). Yhteistyöhön liittyvät osiot (taulukossa väittämät 4–8) puolestaan muodostivat oman ulottuvuutensa (faktori 1). Ensimmäinen faktori selitti vastausten kokonaisvaihtelusta 33 % ja toinen 21 %. Huomattakoon kuitenkin, että nämä kaksi ulottuvuutta korreloivat keskenään varsin vahvasti (korrelaatiokerroin 0,67), mikä tukee tulkintaa, että yksittäisessä lukiossa arvio ajan riittävydestä oli yleensä suunnilleen samalla tasolla asiasta riippumatta.

Väittäjä	Faktori 1	Faktori 2
Opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun tuen tarpeiden kartoittaminen	0,30	0,53
Opiskelijoiden yksilöllinen ohjaus, tuki ja opetus		0,90
Opiskelijaryhmien ohjaus, tuki ja opetus	0,24	0,36
Dokumentointi	0,56	
Viestintä ja yhteistyö opetushenkilöstön kanssa	0,75	
Viestintä ja yhteistyö opinto-ohjaajien kanssa	0,79	
Viestintä ja yhteistyö lukion opiskelijahuoltoryhmän kanssa	0,77	
Viestintä ja yhteistyö muiden tahojen kanssa (esim. aikaisemmat opettajat, koulut, KELA ja muut viranomaiset)	0,60	
Aikaa erityisopetuksen järjestämiseen	0,28	0,56

Sisällöllisistä syistä aikaresurssia koskevista osioista muodostettiin jatkotarkasteluja (kuvion 8 sekä lukujen 3.3 ja 3.4 polkumallit) varten kaksi keskiarvomuuttujaa, vaikka myös yhdelle yhteiselle muuttujalle olisi pääkomponenttianalyysin mukaan ollut perusteita. Ensimmäiseen muuttujaan laskettiin keskiarvo taulukon 2 kolmesta ensimmäisestä osiosta lisättynä resurssikysymysten aikaa koskevalla osiolla (taulukon viimeinen osio). Toiseen muuttujaan puolestaan laskettiin keskiarvo taulukon osioista 4–8 (eri toimijoiden välistä viestintää ja yhteistyötä koskevat osiot).

Taloudellisten ja henkilöstöresurssien sekä vastuiden määrittelyn (ks. luku 3.1) suhdetta aikaresurssiin tarkasteltiin polkumallinnuksen avulla (kuvio 8). Kuviossa esitetään niin sanotut standardoidut polkukertoimet, jotka vaihtelevat välillä -1 ja 1. Positiivinen kerroin tarkoittaa, että toinen muuttuja kasvaa toisen kasvaessa. Kaksisuuntaiset nuolet kuvaavat muuttujien välisiä korrelaatioita. Kuvion 8 perusteella esimerkiksi erityisopetuksen toteuttamisen ja vastuiden määrittelyn sekä taloudellisten resurssien välillä on positiivinen yhteys. Myös määrittelyn eri ulottuvuudet korreloivat keskenään vahvasti, mikä olikin odotettavissa luvun 3.1 perusteella.

Kuvio 8 Vastuiden määrittelyn ja resurssien yhteys käytettävissä olevaan aikaan, polkumalli

Kuvion 8 yksisuuntaiset nuolet kuvaavat oletettuja syy-seuraussuhteita. Mallin mukaan esimerkiksi taloudelliset resurssit vaikuttivat erityisopettajien mukaan siihen, olivatko lukion henkilöstöresurssit kunnossa. Sen sijaan erityisopetuksen vastuiden ja tuen toteuttamisen määrittelyyn liittyvät muuttujat eivät vaikuttaneet vastaajien kokemukseen henkilöstöresurssin riittävydestä.

Kuviosta nähdään myös, että erityisopetuksen henkilöstöresurssit vaikuttivat vastaajien kokemukseen siitä, oliko heillä käytössään riittävästi aikaa tuen toteuttamiseen, viestintään ja yhteistyöhön. Taloudelliset resurssit vaikuttivat ajan riittävyyteen sekä suoraan että epäsuorasti henkilöstöresurssien kautta.

Resurssien lisäksi kokemukseen ajan riittävydestä vaikutti se, miten tarkasti erityisopetuksen toteuttamisen vastuut ja yhteistyön muodot oli määritelty vastaajan lukiossa. Mallin perusteella voidaan esittää, että vaikka kahden lukion resurssit olisivat olleet samat, aikaa tuen toteuttamiseen, viestintään ja yhteistyöhön koettiin olevan enemmän sellaisissa lukioissa, joissa tuen toteuttamisen tavat ja vastuut oli määritelty huolellisesti.

Nuolten suunnat kuvion 8 polkumallissa ovat hyvin perusteltavissa: Taloudelliset resurssit mahdollistavat henkilöstön palkkaamisen eikä päinvastoin. Taloudelliset ja henkilöstöresurssit sekä vastuiden määrittely puolestaan vaikuttavat siihen, onko aikaa tuen toteuttamiseen tarpeeksi eikä päinvastoin.

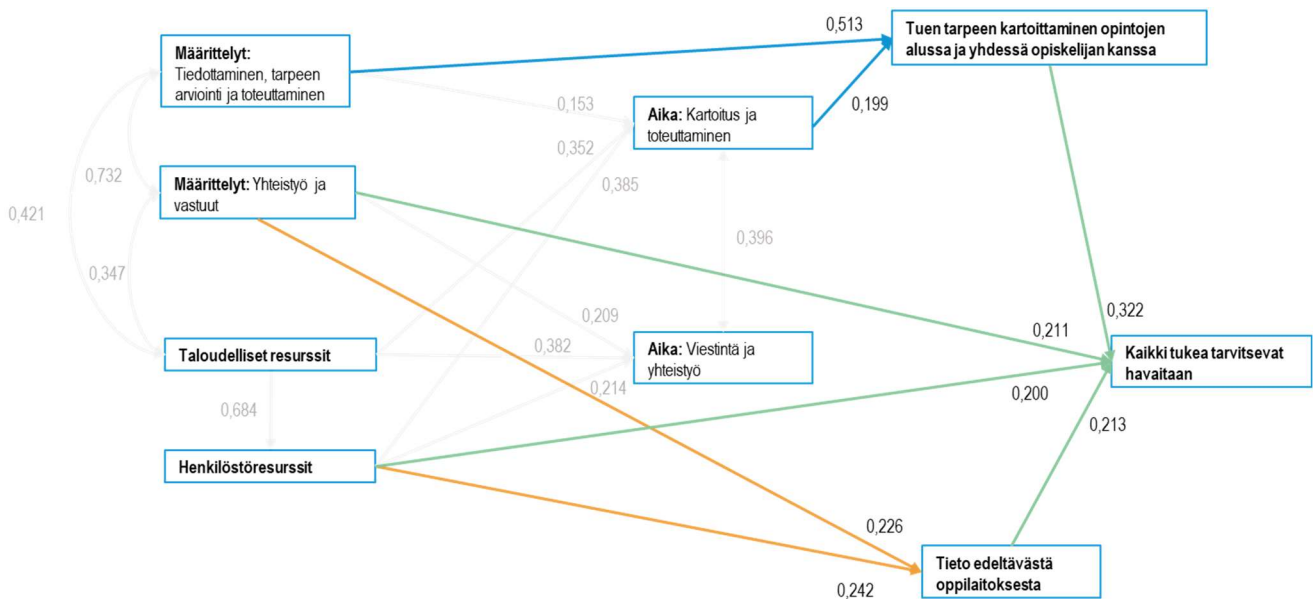
Siten kuvion 8 malli (ja seuraavissa luvuissa esitettävät polkumallit) ja siihen liittyvät polkukertoimet osoittavat, ovatko kyselyssä kartoitetut asiat erityisopettajien vastausten perusteella yhteydessä toisiinsa. Sen sijaan mallin perusteella ei voida kvantifioida esimerkiksi sitä, kuinka paljon lukio-opiskelijoiden saama tuki tosiasiallisesti lisääntyisi, jos vaikka taloudellisia resursseja lisättäisiin tai tuen toteuttamisen vastuut määriteltäisiin lukioissa tarkemmin. Tällaisten päätelmien tekeminen edellyttäisi lisäselvityksiä, kenttäkokeiluja ja sellaisen aineiston keräämistä, joka mahdollistaisi täsmällisemmän vaikutusten arvioinnin.

3.3 Tuen tarpeen havaitseminen

Erityisopettajakyselyssä erilaisia tuen tarpeen havaitsemiseen liittyviä seikkoja tiedusteltiin yhdeksällä osiolla (Liite 1), joista kuvion 9 polkumallin analyysihin otettiin mukaan seuraavat kuusi:

1. Opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tarpeita kartoitetaan lukio-opintojen alussa
2. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tarve arvioidaan yhdessä opiskelijan kanssa
3. Tuen tarpeesta keskustellaan aineenopettajan ja/tai ryhmänohjaajien kanssa
4. Tuen tarpeesta keskustellaan opinto-ohjaajien kanssa
5. Saamme tarvittavan tiedon edeltävästä oppilaitoksesta
6. Kaikki tuen tarpeessa olevat opiskelijat havaitaan

Vastaajia pyydettiin arvioimaan arvosana-asteikolla (4–10), kuinka hyvin nämä asiat toteutuvat heidän lukiossaan. Väittämät 3 ja 4 koskivat lukion henkilökunnan välistä viestintää opiskelijoiden tuen tarpeista (korrelaatio 0,62), ja niistä muodostettiin yksi keskiarvomuuttuja polkumallinnusta varten². Listan kahden ensimmäisen muuttujan voidaan ajatella käsittelevän erityisopettajan toteuttamaa tukitarpeiden kartoitusta (korrelaatio 0,72), ja niistä muodostettiin yksi keskiarvomuuttuja. Tätä keskiarvomuuttujaa ja listan viidettä väitettä käytettiin osaltaan sen selittämisessä, kokivatko vastaajat, että kaikki tuen tarpeessa olevat opiskelijat pystyttiin havaitsemaan (väittämä 6) heidän lukiossaan (polkumalli esitetään kuviossa 9).

Kuvio 9 Tukea tarvitsevien havaitseminen, polkumalli

Mallin perusteella tuen toteuttamiseen käytettävissä oleva aika vaikutti siihen, kuinka hyvin erityisopettajat kokivat pystyvänsä kartoittamaan tuen tarpeet opintojen alussa yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kiinnostavaa on, että aikaresurssia vahvemmin tarpeiden kartoittamiseen näytti vaikuttavan se, kuinka hyvin havainnointiin liittyvät vastuut ja toimintatavat oli määriteltäviksi lukiossa. Viestintään ja yhteistyöhön käytettävissä oleva

² Tässä kohtaa keskiarvomuuttujat muodostettiin suoraan sisällöllisin perustein eikä apuna käytetty pääkomponenttiallyysia. Näin tehtiin siitä syystä, että osioiden lukumäärä oli pieni siihen nähden, että muodostettuja keskiarvomuuttujia oli kaksi, ja osioita 5 ja 6 haluttiin käyttää polkumallinnuksessa erillisinä.

aika ja henkilöstöresurssi puolestaan vaikuttivat vastaajien kokemukseen siitä, saatiinko edeltävästä oppilaitoksesta tarvittavat tiedot erityisopetuksen järjestämiseen.

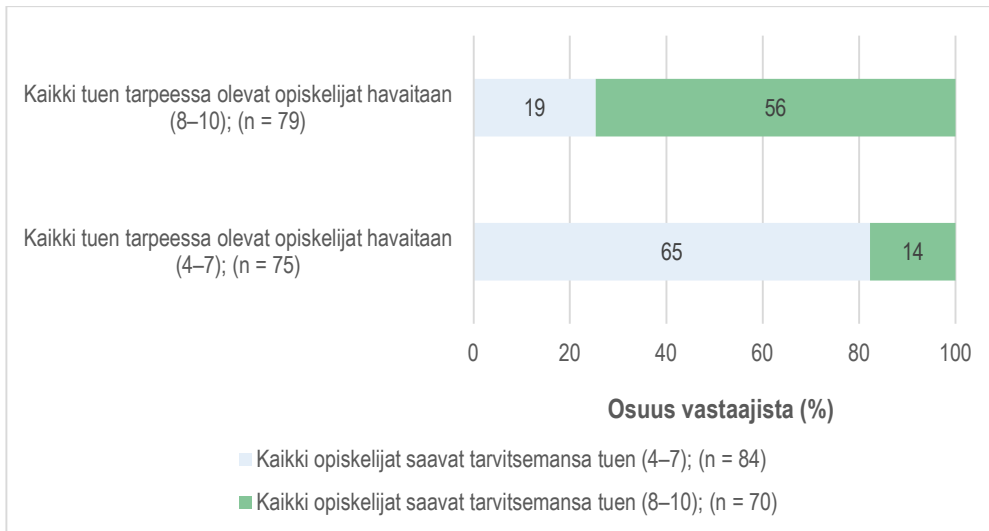
Opintojen alussa tehty tuen tarpeen kartoittaminen, tietojen saanti edeltävästä oppilaitoksesta, tarpeiden kartoittamiseen käytettävissä oleva aika sekä henkilöstöresurssit vaikuttivat suoraan siihen, havaittiinko kaikki tuen tarpeessa olevat. Näiden suorien vaikutusten lisäksi, mallissa on useita epäsuoria vaikutuksia, joita ei tässä ole sanoitettu erikseen: esimerkiksi taloudelliset resurssit vaikuttivat siihen, koettiin tuen tarpeiden kartoittamiseen ja toteuttamiseen olevan tarpeeksi aikaa. Tämä puolestaan vaikutti siihen, pysyivätkö erityisopettajat tekemään opintojen alkuvaiheen kartoitukset kunnolla, mikä edelleen mahdollisti kaikkien tuen tarpeessa olevien havaitsemisen.

3.4 Tuen toteuttaminen ja tukitoimien seuranta

Kyselyssä erityisopettajia pyydettiin arvioimaan kouluarvosana-asteikolla (4–10), kuinka hyvin ”*kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen*”. Kyseisen seikan voidaan ajatella olevan koko tämän analyysiliitteen ja siihen liittyvän arviointiraportin keskeisin kysymys. Seuraavaksi pyritään tarkastelemaan erilaisten analyysien avulla, minkä kyselyssä selvitettyjen asioiden voidaan ajatella selittävän sitä, kuinka hyvin tuen toteuttaminen lukioissa lopulta onnistui.

Ensinnäkin tuen tarpeiden havaitseminen oli luonnollisesti keskeisessä asemassa siinä, saivatko opiskelijat vastaajien mielestä tarvitsemansa tuen. Osioiden ”*Kaikki tuen tarpeessa olevat opiskelijat havaitaan*” ja ”*Kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen*” välinen korrelaatio oli varsin korkea ($r=0,745$), mikä tarkoittaa, että tukitarpeiden tarkempi havaitseminen johti vastaajien mielestä keskimäärin myös tuen parempaan saamiseen.

Kuviossa 10 mainittujen osioiden mitta-asteikot on karkeistettu kaksiluokkaisiksi (4–7 vs. 8–10) ja ristiintaulukoitu. Kuvion perusteella on selvää, että tarpeiden havaitseminen johti vastaajien arvioiden perusteella tuen parempaan toteutumiseen. Korrelaatio ei kuitenkaan ole täydellinen, sillä joissain tapauksissa ($n = 14$) havainnointi oli heikkoa (4–7), mutta tuen saaminen arvioitiin silti vahvaksi (8–10). Sattuman osuus vastaamisessa tulee ottaa tässä huomioon – eli onko valittu vaihtoehto 7 vai 8. Tämä vaikutti siihen, tuliko vastaus luokitelluksi ”heikoksi” vai ”vahvaksi”. Mainituissa neljästätoista tapauksessa kaksitoista vastaajaa oli valinnut tuen toteutumista koskevaan väittämään arvosanan 8, mikä on juuri ja juuri katkaisukohtaan yläpuolella. Vastauksissa oli myös sellaisia ($n = 19$), joiden mukaan osa havaituista ei saa tarvitsemaansa tukea. Tämäkin voi johtua vastaamiseen liittyvästä sattumasta, mutta on myös tuloksena luonteva ja ymmärrettävä: kyselyn avovastauksissa tuli esimerkiksi esiin se, että kaikki tukea tarvitsevat eivät halua ottaa sitä vastaan.

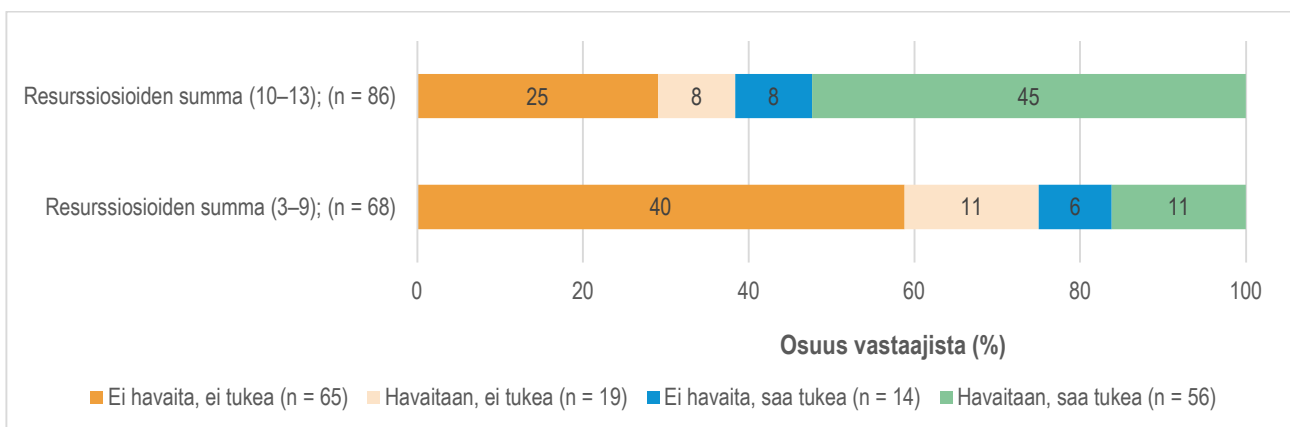

Kuvio 10 Tuen saanti sen mukaan, miten hyvin tuen tarpeet havaitaan

Luvussa 3.2 tarkasteltiin tuen järjestämiseen käytössä olevia resursseja. Tuolloin havaittiin, että resurssien riittävyyteen liittyvät osiot korreloivat vahvasti keskenään, eli jos jossakin lukiossa oli riittävästi taloudellisia resursseja erityisopetukseen, myös henkilöstö- ja aikaresurssit olivat tyypillisesti hyvät. Kuviossa 11 pyritään havainnollistamaan, kuinka resurssit vaikuttavat sekä tukitarpeiden havaitsemiseen että tuen toteuttamiseen. Kuviossa resurssien mittana käytetään muuttujaa, johon on laskettu seuraavien osioiden summa (Liite 1):

1. Henkilöstöresurssit erityisopetuksen toteuttamiseen. (Asteikko: 1 = Erittäin puutteelliset – 4 = Täysin riittävät)
2. Taloudelliset resurssit erityisopetuksen toteuttamiseen. (Asteikko: 1 = Erittäin puutteelliset – 4 = Täysin riittävät)
3. Minulla on riittävästi aikaa opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun tuen tarpeiden kartoittamiseen. (Asteikko: 1 = Täysin eri mieltä – 5 = Täysin samaa mieltä)

Resurssisumman arvot vaihtelivat välillä 3–13, ja kuviota varten pistemäärät jaettiin kahteen osaan muuttujan keskiarvon kohdalta (3–9 vs. 10–13).

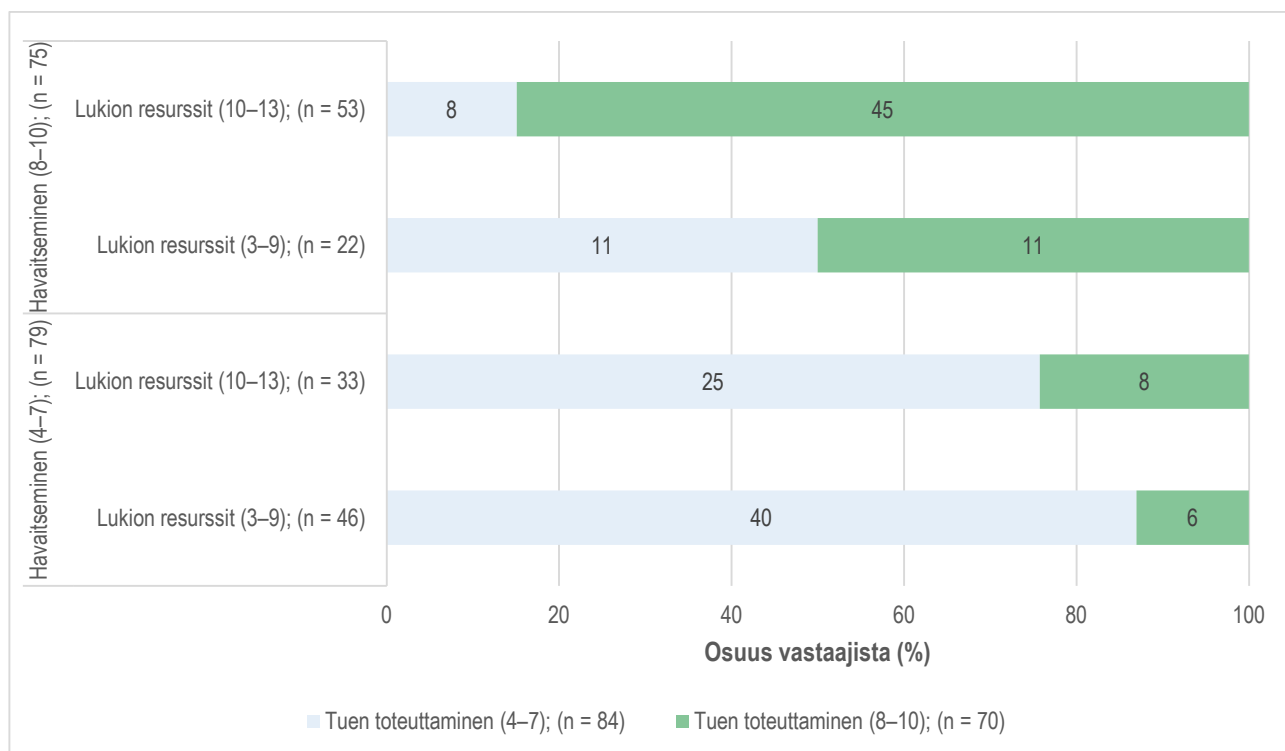

Kuvio 11 Resurssien vaikutus tuen tarpeiden havaitsemiseen ja toteuttamiseen

Kuviosta 11 havaitaan, että heikommin resursoiduista lukioista³ oli selvästi enemmän sellaisia vastauksia, joiden mukaan opiskelijoiden tarpeita ei havaittu eikä heitä siten myöskään pystytty tukemaan. Lisäksi heikosti resursoiduissa lukioissa oli suhteellisesti enemmän vastauksia, joiden mukaan opiskelijoiden tarpeisiin ei pystytty vastaamaan, vaikka tuen tarve olisi pystytty havaitsemaan. Paremmin resursoiduissa lukioissa tilanne oli päinvastainen, eli vastaajien mukaan tuen tarpeet pystyttiin kartoittamaan kattavammin ja niihin myös pystyttiin vastaamaan paremmin.

Tästä huolimatta paremmin resursoitujen lukioiden vastauksissa oli verraten runsaasti sellaisia (n = 25 eli 29 %), joiden mukaan tukea tarvitsevien havaitseminen ja sen myötä myös tukeminen jäi heikoksi. Vastaavasti heikommin resursoitujen lukioiden vastauksissa oli jonkin verran niitä (n = 11 eli 16 %), joiden mukaan opiskelijoiden tuen tarpeet pystyttiin havaitsemaan ja tukea kyettiin tarjoamaan heikoista resursseista huolimatta.

Seuraavissa analyyseissä pyritään tarkentamaan, mitkä kyselyssä selvitettyt asiat resurssien lisäksi olivat yhteydessä siihen, onnistuttiinko opiskelijoille vastaajien mielestä tarjoamaan heidän tarvitsemansa tuki. Seuraavissa kuvioissa tarkastellaan ensin ristiintaulukoinnin avulla, miten lukion resurssit vaikuttavat tuen toteuttamiseen, kun tukitarpeiden havainnointi (kuvio 12), tuen järjestämiseen liittyvien toimintatapojen ja vastuiden määrittely (kuvio 13) sekä tuen seurantaan (kuvio 14) liittyvät muuttujat on vakioitu.

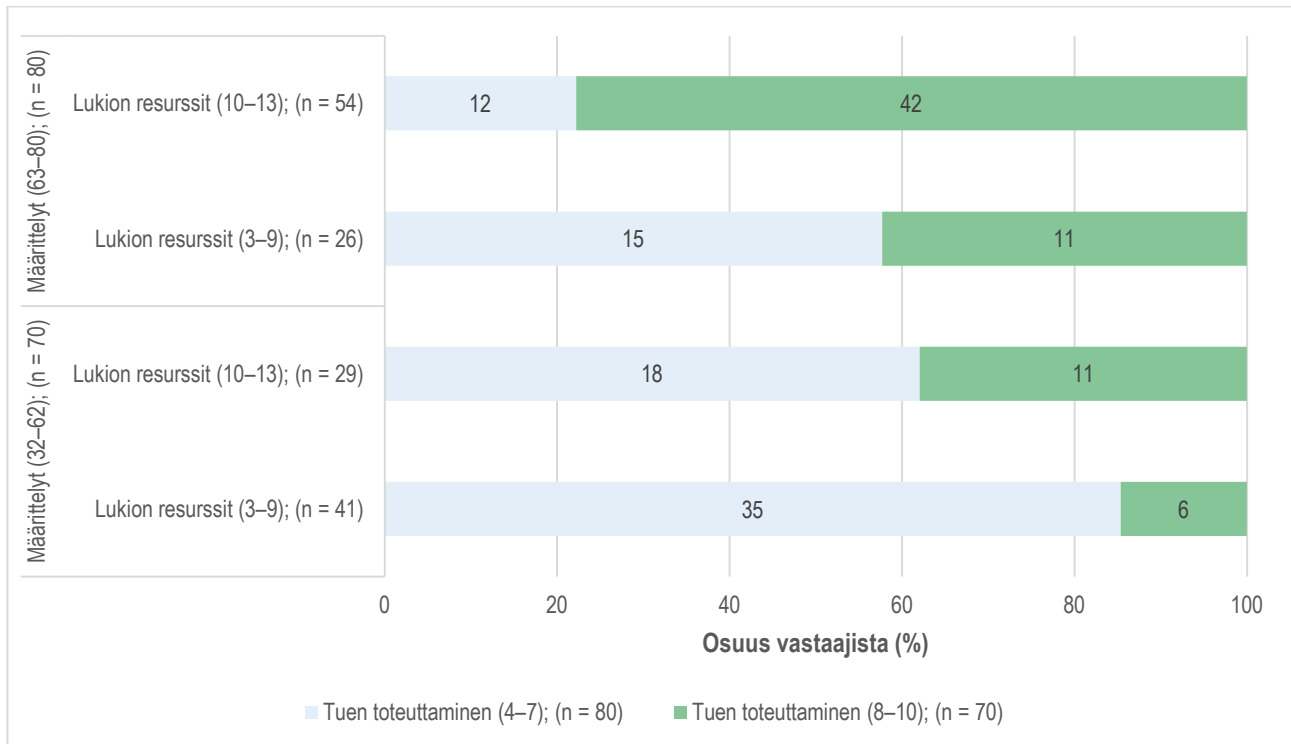
Kuvio 12 Lukion resurssien vaikutus tuen toteuttamiseen sen mukaan, miten tuen tarpeet on havaittu

Kuviossa 12 tuen tarpeiden havainnointiin liittyvä osio on jaettu kahteen luokkaan siten, että arvot 4-7 muodostavat yhden ja arvot 8-10 toisen luokan. Kuviosta nähdään, että jos tuen havaitseminen on keskimääräistä heikommalla tasolla, ei hyvillä resursseilla voida juuri vaikuttaa tuen toteuttamisen onnistumiseen. Lisäksi, jos havaitseminen on hyvällä tasolla, heikommillakin resursseilla tukea voitiin toteuttaa vähintään yhtä hyvin

³ Huomattakoon, että tämäkin on vastaajien arvio lukion resursseista, ei välttämättä todellinen tilanne.

kuin silloin, jos tukea tarvitsevia ei havaittu. Kuitenkin, vaikka havainnointi olisi kunnossa, ei tukea voitu toteuttaa erityisen hyvin, jos resurssit eivät olleet riittävät.

Kuviossa 13 tuen toteuttamiseen liittyvien toimintatapojen ja vastuiden määrittelyä kartoittaneiden kahdeksan osion vastaukset on laskettu yhteen summaksi (määrittelyä koskevia osioita käsiteltiin myös aiemmassa luvussa 3.1). Osioihin vastattiin arvosana-asteikolla 4–10, ja niistä laskettu summa vaihteli välillä 32–80. Kuviota 13 varten summa jaettiin kahtia keskiarvon kohdalta siten, että arvot 32–62 muodostivat yhden ja arvot 63–80 toisen luokan.

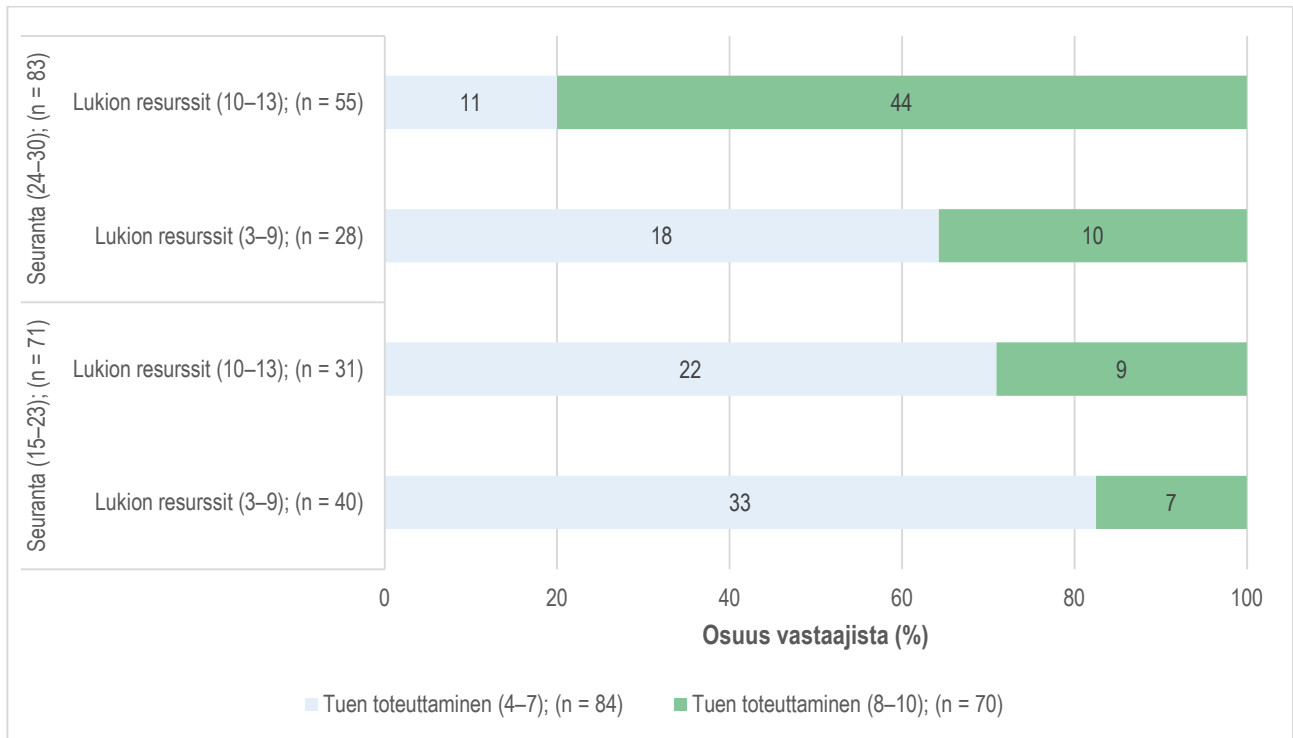
Kuvio 13 Lukion resurssien vaikutus tuen toteuttamiseen sen mukaan, miten tuen määrittely toteutuu

Kuviosta nähdään, että lukioissa, joissa tuen järjestämisen vastuut ja toteuttamistavat oli määritelty keskimääräistä heikommin, tuen toteuttaminen onnistui heikommin kuin sellaisissa lukioissa, joissa määrittelyt olivat selkeämpiä. Kuitenkin myös näissä lukioissa paremmilla resursseilla päästiin hieman parempiin tuloksiin kuin heikoilla resursseilla. Toisaalta näyttää siltä, että jos määrittelyt olivat kunnossa, heikommilla resursseilla saatiin annettua suunnilleen yhtä hyvin tukea kuin paremmilla resursseilla lukioissa, joissa määrittelytyö oli tehty keskimääräistä heikommin. Silti, vaikka määrittelyt olisivat olleet kunnossa, ei tukea voitu toteuttaa erityisen hyvin, jos resursseja ei ollut tarpeeksi.

Kyselyssä erilaisia tuen seuranta ja arviointia kartoitettiin kolmella osiolla, joihin vastattiin arvosana-asteikolla (4–10):

1. Opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tarpeita seurataan säännöllisesti koko lukiokoulutuksen ajan.
2. Tukitoimien toimivuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.
3. Opiskelija osallistuu tukitoimien arviointiin.

Kuviota 14 varten näiden osioiden vastaukset laskettiin yhteen, ja muodostettu summa jaettiin kahteen osaan keskiarvon kohdalta. Tällöin arvot 15–23 muodostavat yhden ja arvot 24–30 toisen luokan kuvion 14 ristiintaulukoinnissa.

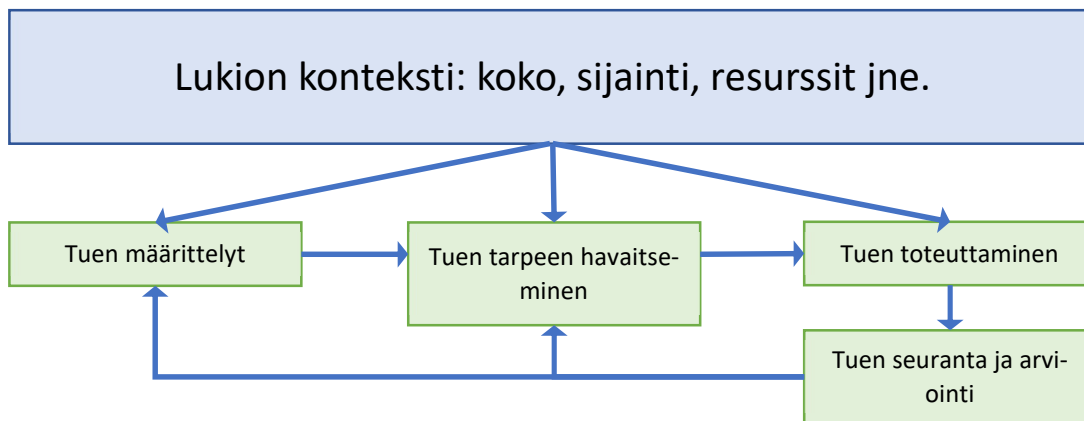
Kuvio 14 Lukion resurssien vaikutus tuen toteuttamiseen sen mukaan, miten tuen seuranta ja arviointi toteutuu

Kuviosta havaitaan, että jos tukitoimien seuranta ja arviointi olivat kyselyvastausten perusteella heikolla tollalla, ei hyvillä resursseillakaan voitu merkittävästi vaikuttaa tuen toteuttamiseen onnistumiseen. Toisaalta, vaikka seuranta olisi ollut kunnossa, ei tukea yleensä voitu toteuttaa erityisen hyvin, jos resursseja ei ollut tarpeeksi.

Yhteenvetona kuvioista 12–14 voidaan sanoa, että kyselyvastausten perusteella lisäresursseilla voitiin tuottaa tuen toteuttamiseen vain vähän lisäarvoa, jos tuen tarpeiden havainnointi ja kartoittaminen, vastuiden ja toimintatapojen määrittely tai tukitoimien seuranta ja arviointi ei ollut kunnossa.

Tuen saamista selittäviä tekijöitä: Regressiomallinnus

Seuraavaksi tarkastellaan erilaisten regressiomallien avulla sitä, mitkä kyselyssä kartoitetut tekijät olivat yhteydessä tuen saamiseen. Malleissa selitettävänä muuttujana on osio ”kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen”, ja selittäjinä käytetään edellä kuvattuja kyselyosioita.

Kuvio 15 Regressioanalyysien temaattinen malli

Ensimmäisessä mallissa (taulukko 3) mahdollisina selittäjinä olivat resursseihin (5 osiota) ja käytettävissä olevaan aikaan (10 osiota) liittyvät osiot. Mallia kasvatettiin yksi osio kerrallaan siten, että kussakin vaiheessa siihen lisättiin eniten selitysvoimaa tuonut osio. Mallin kasvattaminen lopetettiin, kun osioiden lisääminen ei enää parantanut selitysvoimaa tilastollisesti merkitsevästi. (ns. eteenpäin askeltava regressio.)

Ensimmäisessä mallissa merkitseviksi selittäjiksi osoittautuvat vain yleisesti erityisopetuksen järjestämiseen käytettävissä oleva aika sekä opinto-ohjaajien kanssa käytävään viestintään ja yhteistyöhön käytettävissä oleva aika. Taulukossa 3 on esitetty mallin standardoidut regressiokertoimet, jotka voivat saada arvoja väliltä -1 ja 1. Malli selitti tuen saamisen vaihtelusta noin 24 %.

Taulukko 2 Tuen toteutumisen regressiomallinnuksen tulokset, selittäjinä yksittäiset muuttujat

Osio	Malli 1: Resurssit		Malli 2: Resurssit + havaitseminen + toteuttaminen	
	Standardoitu regressiokerroin	p-arvo	Standardoitu regressiokerroin	p-arvo
Viestintä ja yhteistyö opinto-ohjaajien kanssa (ajan riittävyys)	0,196	0,017		
Aikaa erityisopetuksen järjestämiseen	0,375	<0,001	0,196	0,004
Saamme tarvittavan tiedon edeltävästä oppilaitoksesta			0,158	0,013
Tuen järjestämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet			0,199	0,009
Opetushenkilöstö toteuttaa erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yhteistyössä			0,138	0,123
Aineenopettajat eriyttävät tarvittaessa opetustaan pedagogisilla ratkaisuilla oppitunneilla			0,186	0,028
Opiskelijoita ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluja			0,212	0,003
Adj. R²		0,238		0,519

Luvussa 3.2 todettiin, että resursseihin liittyvät kysymykset korreloivat varsin vahvasti keskenään. Siten ei oikeastaan ole yllättävää, ettei muiden resursseja tai käytettävissä olevaa aikaa koskevien osioiden tuominen malliin kasvattanut mallin selitysvoimaa merkittävästi. Lisäksi luvussa 3.2 todettiin, että faktorianalysissä

tuen järjestämiseen liittyvät osiot muodostivat yhden ulottuvuuden sekä viestintään ja yhteistyöhön liittyvät osiot toisen ulottuvuuden. Näin ollen ei myöskään ole yllättävää, että taulukon 3 malliin jäi jäljelle nimenomaan yksi osio kummastakin ryppästä.

Se, että malliin jäi juuri opinto-ohjaajien kanssa tehty yhteistyö, saattaa olla sattumaa. Jos kyselyn vastaajajoukko olisi ollut toinen, myös malliin valikoitunut osio olisi voinut olla toinen. Siksi tämän analyysin perusteella ei vielä kannata tehdä sitä johtopäätöstä, että tukeen liittyvissä asioissa juuri opinto-ohjaajien ja erityisopettajien välinen viestintä olisi arvokkaampaa kuin vaikkapa aineenopettajien ja erityisopettajien välinen viestintä.

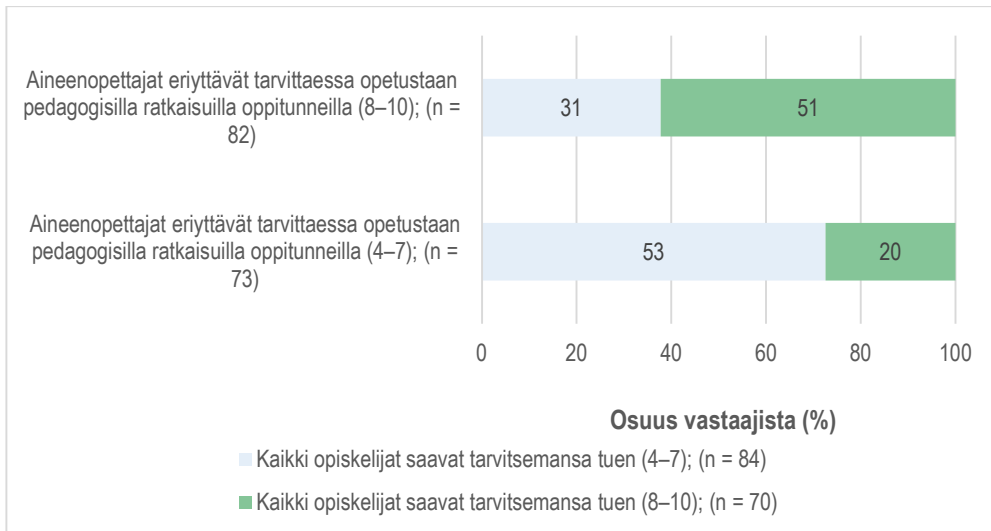
Seuraavaksi mahdollisten selittäjien joukkoon lisättiin tuen tarpeiden havainnointiin (8 osiota) sekä tuen toteuttamiseen (5 osiota) liittyvät osiot. Osio ”kaikki tuen tarpeessa olevat opiskelijat havaitaan” jätettiin kuitenkin pois tarkastelusta, sillä se korreloi liian vahvasti selitettävän muuttujan kanssa. Taulukossa 3 raportoitu malli muodostettiin jälleen lisäämällä selittäjiä yksi kerrallaan eteenpäin askeltaen.

Taulukosta havaitaan, että opinto-ohjaajien kanssa käytyyn viestintään käytettävissä aika ei enää mahtunut tilastollisesti merkitsevien selittäjien joukkoon, kun mukaan otettiin tuen toteuttamiseen liittyvät osiot (malli 2). Tämä on varsin ymmärrettävää, sillä osio ”Opetushenkilöstö toteuttaa erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yhteistyössä” mittaa jossain määrin samaa asiaa, eikä molempia siksi ”tarvitse ottaa” mukaan malliin. Muita uusia selittäjiä olivat opiskelijoiden lähtökohtien huomioiminen tuen järjestämisessä, aineenopettajien toteuttama pedagoginen eriyttäminen, tukitarpeisiin liittyvien tietojen saanti edeltävistä oppilaitoksista sekä se, että opiskelijoita ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita ja apuvälineitä. Malli selitti tuen saamisen kokonaisvaihtelusta noin 52 %.

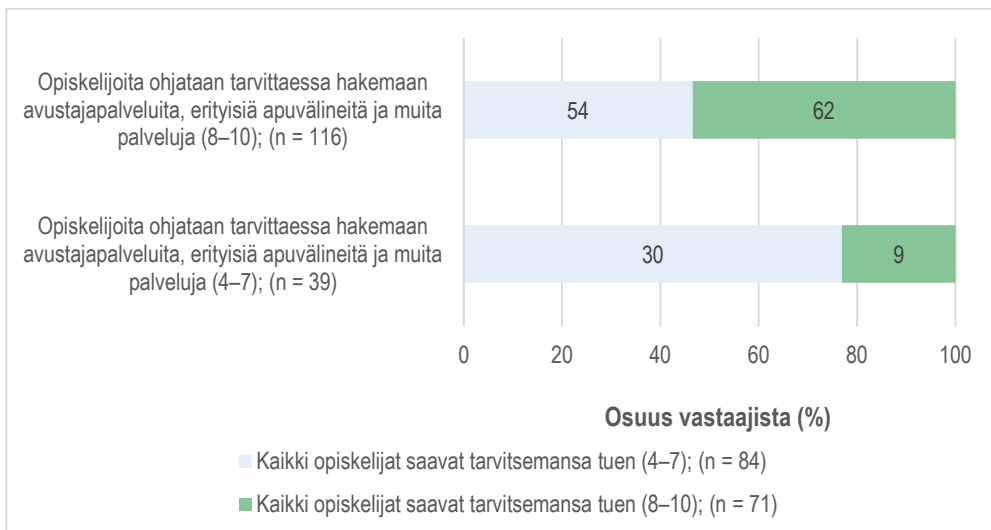
Lopuksi mahdollisten selittäjien joukkoon lisättiin vielä tuen toteuttamisen tapoihin ja vastuiden määrittelyyn (8 osiota) sekä tukitoimien seurantaan ja arviointiin (3 osiota) liittyvät osiot. Määrittelyihin liittyvistä osioista yksikään ei lisännyt edellä kuvatun mallin selitysvoimaa tilastollisesti merkitsevästi. Kun katsotaan kuvion 9 (luku 3.2) polkumallia, tämä on varsin ymmärrettävää: Polkumallin perusteella tuen toteuttamistapojen ja vastuiden määrittely on yhteydessä siihen, kuinka hyvin tukea suunnitellaan opiskelijan omista lähtökohdista, saadaanko edeltävistä oppilaitoksista tarvittavat tiedot ja eriyttävätkö aineenopettajat opetustaan pedagogisilla ratkaisuilla. Koska nämä tekijät olivat jo mukana regressiomallissa, vastuiden ja toteuttamistapojen määrittelyä koskevien osioiden lisääminen ei merkittävästi paranna analyysin selitysvoimaa.

Myöskään tukitoimien seurantaan ja arviointiin liittyvistä osioista yksikään ei mahtunut mukaan regressiomalliin. Kuvion 9 polkumalli ei tarjoa suoraa vastausta siihen, miksi näin oli. Vastaus kuitenkin voi löytyä siitä, että arviointi ja palaute vaikuttavat juuri paranneltujen määrittelyiden, havainnointitapojen ja järjestelyiden kautta eikä mitään ”itsenäistä” selitystä näin ollen välttämättä ole.

Kuvioissa 15 ja 16 havainnollistetaan vielä ristiintaulukoinnin avulla, kuinka regressiomallissa mukana olleet aineenopettajien toteuttama pedagoginen eriyttäminen ja opiskelijoiden ohjaaminen muihin palveluihin oli yhteydessä opiskelijoiden saamaan tukeen. Ensinnäkin, jos aineenopettajat pystyvät eriyttämään opetustaan tarvittaessa, yli 60 prosentissa lukioista tuen toteuttaminen oli erityisopettajien mukaan hyvällä tasolla (kuvio 15). Päinvastoin, mikäli eriyttämistä ei tapahdu, vain vajaa neljännes lukioista onnistui tuen antamisessa. Yhteys on suurin piirtein samanlainen, jos tarkastellaan sitä, pystytäänkö opiskelijoita ohjaamaan muihin tukilähteisiin (kuvio 16).

Kuvio 16 Tuen saanti sen mukaan, pystyvätkö aineenopettajat eriyttämään tarvittaessa

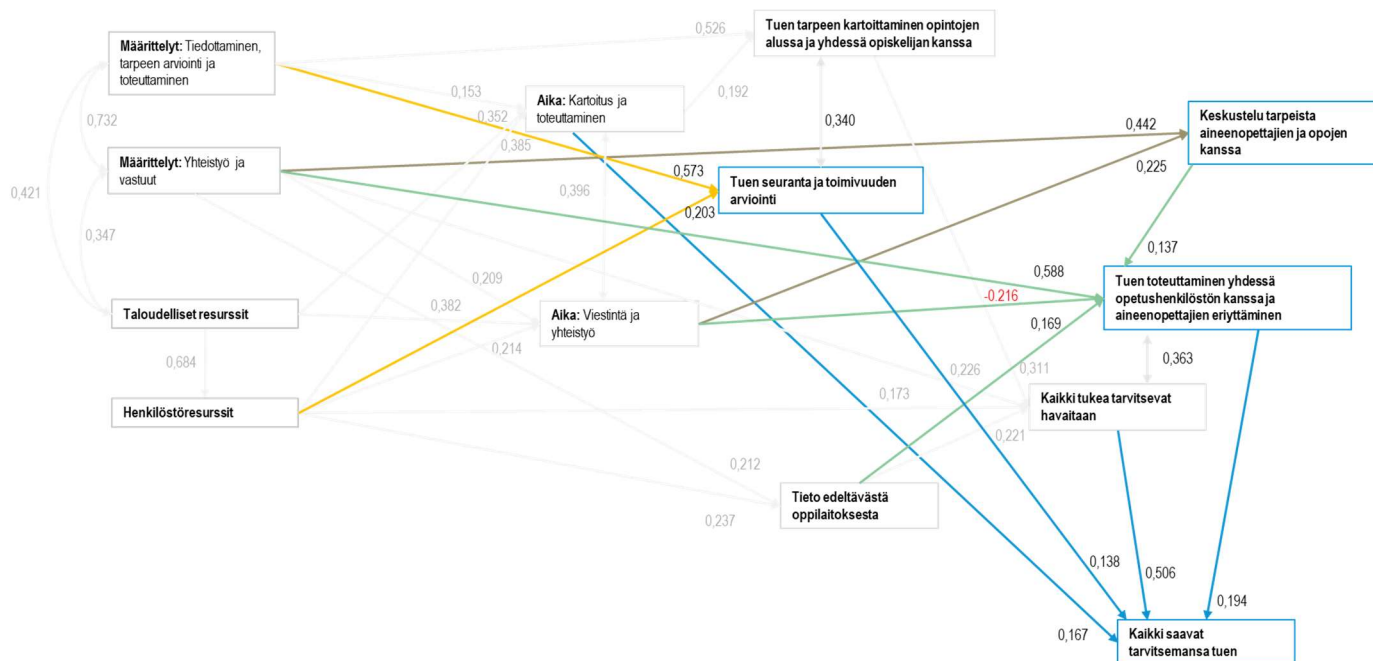
Kuvio 17 Tuen saanti sen mukaan, ohjataanko opiskelijoita muihin apulähteisiin

Tuen saamista selittäviä tekijöitä: Polkumallinnus

Seuraavaksi kuvion 9 (luku 3.3) polkumallia täydennettiin tässä luvussa esitetyillä tuen toteuttamiseen ja seurantaan liittyvillä muuttujilla. Kuten yllä esitetyissä ristiintaulukoinneissa ja regressiomalleissa, myös kuvion 10 polkumallissa pyritään selittämään sitä, saivatko kaikki saavat opiskelijat vastaajien mielestä tarvitsemansa tuen. Tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä osioista polkumallinnukseen tehtiin keskiarvo-muuttuja seuraavista osioista:

1. Opetushenkilöstö toteuttaa erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yhteistyössä.
2. Aineenopettajat eriyttävät tarvittaessa opetustaan pedagogisilla ratkaisuilla oppitunneilla.

Tuen seuranta ja arviointiin liittyvistä kolmesta osiosta laskettiin polkumallinnusta varten keskiarvo, jota myös käytettiin mallissa selittävänä muuttujana.

Kuvio 18 Kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen, polkumalli

Kuten edelläkin on todettu, tukea tarvitsevien havaitseminen vaikutti polkumallin mukaan vahvasti siihen, saivatko kaikki opiskelijat tarvitsemansa tuen (kuvio 17). Tarpeiden havaitseminen edellytti muun muassa tuen tarpeiden kartoittamista yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tähän puolestaan tarvitaan henkilöstöä, mikä vaatii taloudellisia resursseja. Tukea tarvitsevien tunnistamista edesauttoi myös tietojen saaminen edeltävästä oppilaitoksesta sekä tukeen liittyvien vastuiden ja yhteistyömuotojen määrittely lukiossa.

Myös tukitoimien toteuttaminen yhdessä muun opetushenkilöstön kanssa oli kyselyvastausten perusteella yhteydessä siihen, saivatko kaikki opiskelijat tarvitsemansa tuen. Tuen toteuttaminen yhteistyössä puolestaan edellytti vastuiden ja yhteistyömuotojen määrittelyä sekä sitä, että tuen tarpeista keskusteltiin yhdessä aineenopettajien ja oppilaanohjaajien kanssa. Myös tiedon saaminen edeltävistä oppilaitoksista oli opettajien vastausten perusteella yhteydessä tuen yhteiseen toteuttamiseen.

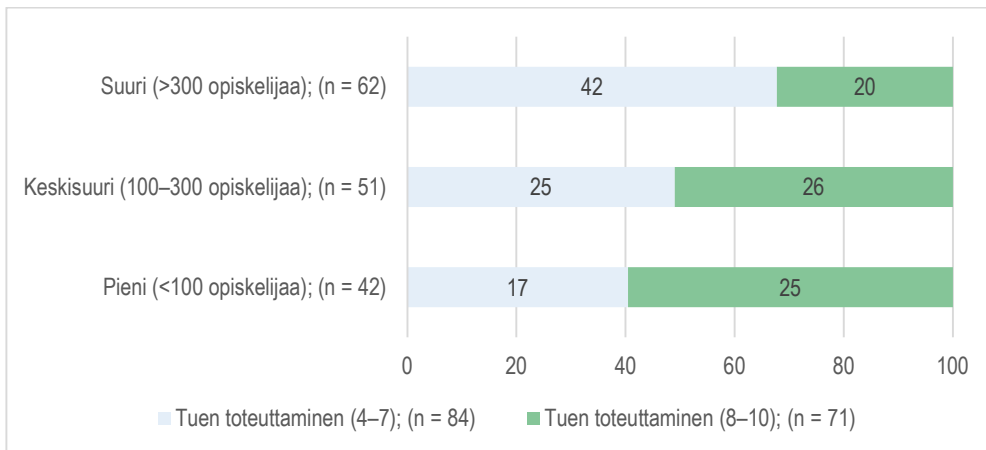
Tukitoimien seuranta ja arviointi⁴ sekä tuen toteuttamiseen käytettävissä oleva aika olivat nekin yhteydessä erityisopettajien arviointiin siitä, saivatko kaikki opiskelijat tarvitsemansa tuen. Nämä tekijät puolestaan tarvitsivat toteutuakseen riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit sekä sen, että tuen toteuttamisen muodot ja käytännöt oli määriteltä lukiossa riittävän hyvin.

Huomattakoon vielä, että kuvion 17 mallissa viestinnän ja yhteistyön sekä tuen yhteistoteuttamisen välinen polkukerroin oli negatiivinen (-0,216). Näin oli siitäkin huolimatta, että aineistossa näiden osioiden välinen korrelaatio oli positiivinen (0,135). Näin voi käydä polku- tai regressiomalleissa silloin, kun jotakin muuttujaa selitetään useammalla toistensa kanssa korreloivalla muuttujalla. Kyseessä on siis matemaattinen ilmiö eikä varsinainen virhe aineistossa tai mallinnuksessa.

⁴ Aiemmin kuvatuissa regressioanalyysissä tukitoimien seurantaan ja arviointiin liittyvät osiot eivät selittäneet tuen toteutumista, kun resursseihin sekä tuen tarpeiden havaitsemiseen ja toteuttamiseen liittyvät osiot oli huomioitu. Ero selittyy sillä, että regressioanalyysissä aineistosta poistettiin ne erityisopettajat, joilta puuttui vastaus yhteenkin analyysin osioista (yhteensä 5 vastaajaa). Sen sijaan polkumallinnuksessa käytettiin aineistoa, jossa puuttuvat tiedot korvattiin kyseisen osion keskiarvolla.

3.5 Lukion koko ja tuen saaminen

Tässä luvussa tarkastellaan lopuksi, kuinka lukion koko oli yhteydessä siihen, saivatko opiskelijat vastaajien mukaan tarvitsemansa tuen (vain yksittäinen osio). Tarkastelua varten lukiot jaettiin opiskelijamäärän mukaan kolmeen ryhmään seuraavasti: pieni lukio = alle 100 opiskelijaa, keskisuuri lukio = 100–300 opiskelijaa ja suuri lukio = yli 300 opiskelijaa. Kuviosta 18 käy ilmi, että pienemmissä lukioissa tuen toteuttaminen näyttää kyselyvastausten mukaan onnistuneen paremmin kuin keskisuurissa tai suurissa lukioissa.

Kuvio 19 Lukion opiskelijamäärä ja tuen toteuttaminen (yksittäinen osio)

Taulukko 3 perustuu sarjaan kovarianssianalyseja, joissa tarkasteltiin, kuinka suuren osuuden opiskelijamäärän (kolmiluokkainen) selitti osion ”kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen” vaihtelusta. Kun muita tekijöitä ei otettu huomioon, opiskelijamäärään liittyvä eetan neliö oli kovarianssianalyyssissa 0,052, mikä tarkoittaa 5,2 %:n selitysosuutta.

Taulukko 3 Opiskelijamäärän yhteys siihen, saavatko opiskelijat tarvitsemansa tuen (kovarianssianalyyssien tuloksia)

	Oppilaitoksen kokoon liittyvä neliösumma	Jäännösten neliösumma	Oppilaitoksen kokoon liittyvä p-arvo	Etan neliö
Malli 1: ei muita selittäjiä	12,407	227,407	0,020	0,052
Malli 2: Saamme tarvittavan tiedon edeltävästä oppilaitoksesta + Tuen tarpeesta keskustellaan aineenopettajien ja/tai ryhmänohjaajien kanssa + Tuen tarpeesta keskustellaan opinto-ohjaajien kanssa	1,060 ⁵	180,367	0,426	0,006
Malli 3: malli2 + Kaikki tuen tarpeessa olevat opiskelijat havaitaan	0,470	99,022	0,711	0,005

⁵ Oppilaitoksen kokoon liittyvä vaihtelu, kun muut mallin selittävät muuttujat on otettu huomioon.

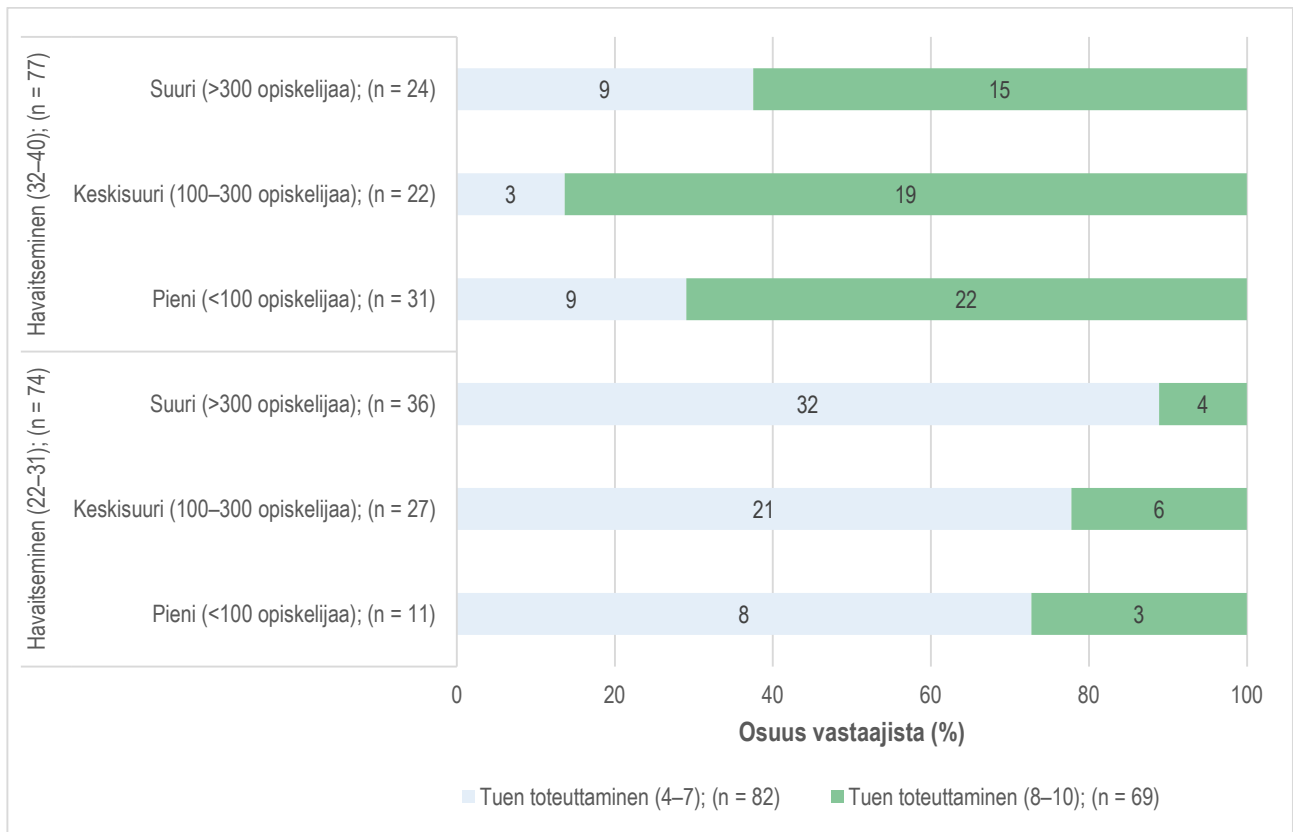
Varsinaiseen arviointiraporttiin liittyvissä tausta-analyysseissä kävi ilmi, että pienissä lukioissa saatiin tukeen liittyvät tiedot edeltävistä oppilaitoksista paremmin kuin keskisuurissa ja suurissa lukioissa. Vastaavasti tuen tarpeista keskusteleminen aineenopettajien ja ryhmänohjaajien sekä opinto-ohjaajien kanssa oli vastaajien mukaan paremmalla tasolla pienissä kuin suurissa lukioissa. Kun nämä tekijät huomioidaan (taulukko 3, malli 2), lukion opiskelijamäärään liittyvät erot eivät enää olleet tilastollisesti merkitseviä, ja lukion koon selitysosuus tuen saamisen vaihtelusta oli vain 0,6 %. Kun malliin lisättiin osio ”kaikki tuen tarpeessa olevat havaitaan” (taulukko 3, malli 3), selitysosuus tippui vielä 0,1 %-yksikköä.

Kyselyaineiston perusteella näyttää siis siltä, että lukion kokoon liittyvät vaikeudet tuen järjestämisessä liittyivät ennen kaikkea tuen tarpeiden havaitsemiseen, mikä puolestaan kiteytyi koulun henkilöstön ja erityisopettajien väliseen yhteistyöhön sekä siihen, saatiinko edeltäviltä oppilaitoksilta riittävästi tuen tarpeisiin liittyvää tietoa. Sen sijaan esimerkiksi resursseista tai vastuiden ja toimintatapojen määrittelystä ei tässä aineistossa ollut opiskelijamäärään liittyvien erojen selittäjiksi, sillä ne olivat kyselyvastauksessa suunnilleen samalla tasolla eri kokoisissa lukioissa.

Kuviossa 19 havainnollistetaan vielä ristiintaulukoinnin avulla sitä, kuinka lukion koon yhteys tuen toteutumiseen pieneni, kun tuen tarpeiden havainnointi otettiin huomioon. Kuviossa käytetään summamuuttujaa seuraavista havainnointiin liittyvistä osioista (samat osiot kuin taulukon 3 mallissa 3):

- Saamme tarvittavan tiedon edeltävästä oppilaitoksesta
- Tuen tarpeesta keskustellaan aineenopettajien ja/tai ryhmänohjaajien kanssa
- Tuen tarpeesta keskustellaan opinto-ohjaajien kanssa
- Kaikki tuen tarpeessa olevat opiskelijat havaitaan

Summa vaihteli välillä 22–40, ja kuviota 19 varten se jaettiin kahteen luokkaan keskiarvon (31,2) kohdalta.

Kuvio 20 Opiskelijamäärän yhteys lukion kokoon, kun tuen tarpeiden havainnointiin liittyvä summa on huomioitu

4 Yhteenveto

Tämä dokumentti sisältää syventäviä analyyseja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen lukiouudistusta koskevaan raporttiin (Hellgren ym. 2024), jossa arvioidaan erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tavoitteiden toteutumista lukuvuoden 2022–2023 päätteeksi. Analyysit perustuvat keväällä 2023 kerättyyn kyselyaineistoon 146 lukiosta.

Tulokset osoittavat, että ilman riittäviä taloudellisia tai henkilöstöresursseja, oppimisen tukea ei voida toteuttaa hyvin. Toisaalta resurssien lisääminen parantaa tuen laatua vain vähän, jos tuen tarpeiden havainnointi ja kartoitus, vastuiden ja toimintatapojen määrittely tai tukitoimien seuranta ja arviointi ovat puutteellisia. Koko henkilöstön osallistuminen tuen toteuttamiseen ja tukitarpeiden havaitsemiseen ovat keskeisessä roolissa siinä, saavatko kaikki opiskelijat tarvitsemansa tuen. Tärkeää on myös tiedon saaminen edeltävistä oppilaitoksista sekä tukeen liittyvien vastuiden ja roolien selkeys.

Liite 1: Lukion erityisopettajakysely 2023

Osana lukiouudistuksen arviointia Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) selvittää erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen toteutumista lukioissa. Erityisopetuksella ja muulla oppimisen tuella tarkoitetaan lukiolaissa säädettyä (714/2018, 28 §) oppimisen tukea ja lukion opetussuunnitelman perusteissa (2019, 30–32) määrättyä erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

Kysely on suunnattu kaikille lukioissa toimiville erityisopettajille. Kysely sisältää 19 kysymystä ja sen vastaamiseen menee aikaa noin 45–60 minuuttia. Vastaa kyselyyn viimeistään 28.4.2023

Halutessasi voit pitää vastaamisessa taukoa painamalla kyselyn alalaidassa/sivulla painiketta ”Tallenna & jatka myöhemmin”. Kun keskeytät kyselyn, kopioi ruudulla oleva linkki itsellesi tai lähetä se edelleen sähköpostiisi. Kun olet vastannut kyselyyn, tallenna lopullinen vastauksesi painamalla kyselyn lopussa ”Lähetä” -painiketta. Voit tallentaa vastauksesi omaan käyttöön pdf-muodossa ”Lähetä”-painikkeen painamisen jälkeen.

Taustatiedot

1. Valitse lukio, jossa ensisijaisesti työskentelet (vastaa kyselyyn valitsemasi lukion näkökulmasta):

- Akaan lukio
- Alajärven lukio
- Alavuden lukio
- Alppilan lukio
- Apollon yhteiskoulu
- Arkadian yhteislyseon lukio
- Askolan lukio
- Aurinkorannikon suomal. koulu
- Björneborgs svenska samskola
- Borgå Gymnasium
- Brändö gymnasium
- Eiran aikuislukio
- Ekenäs gymnasium
- Elimäen lukio
- Elisenvaaran lukio
- Englantilainen koulu
- Enontekiön Erälukio
- Erkkö-lukio
- Espoon yhteislyseo
- Espoonlahden lukio
- Etelä-Tapiolan lukio
-

- Vihdin lukio
- Viherlaakson lukio
- Viitasaaren lukio
- Vimpelin lukio
- Virkby gymnasium
- Virolahden lukio
- Virtain lukio
- Vuosaaren lukio
- Väinö Linnan lukio
- Vääksyn Yhteiskoulu
- Vörå samgymnasium
- Ylistaron lukio
- Ylitornion yhteiskoulun lukio
- Ylivieskan lukio
- Ylöjärven lukio
- Ålands lyceum
- Ähtärin lukio
- Äänekosken lukio

2. Jos oikeaa lukiota ei löytynyt edellisestä listasta, kirjoita lukion nimi tähän

3. Kuinka monessa lukiossa työskentelet erityisopettajana

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10

4. Onko sinulla erityisopettajan kelpoisuus?

- Ei
 Kyllä

6. Onko nykyinen erityisopettajan tehtäväsi lukiossa

- vakituinen
 määräaikainen
 muu, mikä
-

7. Kuinka monta vuotta sinulla on kokemusta erityisopettajan tehtävistä yhteensä eri oppilaitoksissa?

- alle 1 v
 1–5 v
 6–10 v
 11–20 v
 yli 20 v

8. Onko sinulla erityisopettajakollegoita lukiossa, jossa työskentelet?

- 0
 1
 2
 3
 4
 5 tai enemmän

9. Miten työaikasi on määritelty?

- opetusvelvollisuuteen perustuva työaika
 erityisopettajan vuosityöaika (1600 h/v)
 muu, mikä
-

10. Kuinka paljon sinulla on työaika keskimäärin viikossa käytettävissä erityisopettajan tehtäviin lukiossanne (anna vastaus tunneissa)?

ERITYISOPETUKSEN RESURSSIT LUKIOSSANNE

11. Minulla on riittävästi aikaa seuraavien tehtävien hoitamiseen:

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun tuen tarpeiden kartoittaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoiden yksilöllinen ohjaus, tuki ja opetus	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijaryhmien ohjaus, tuki ja opetus	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentointi	☐	☐	☐	☐	☐
Viestintä ja yhteistyö opetushenkilöstön kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Viestintä ja yhteistyö opinto-ohjaajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Viestintä ja yhteistyö lukion opiskelijahuoltoryhmän kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Viestintä ja yhteistyö muiden tahojen kanssa (esim. aikaisemmat opettajat, koulut, KELA ja muut viranomaiset, hyvinvointialue)	☐	☐	☐	☐	☐
Viestintä ja yhteistyö huoltajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Ylioppilastutkintoon liittyvät tehtävät (esim. lausunnot)	☐	☐	☐	☐	☐
Muuhun, mihin?	☐	☐	☐	☐	☐

12. Arvioi seuraavien väittämien avulla lukionne erityisopetusresurssien riittävyyttä

	Erittäin puutteelliset	Jokseenkin puutteelliset	Jokseenkin riittävät	Täysin riittävät
Henkilöstöresurssit erityisopetuksen toteuttamiseen.	☐	☐	☐	☐
Taloudelliset resurssit erityisopetuksen järjestämiseen.	☐	☐	☐	☐
Aikaa erityisopetuksen järjestämiseen.	☐	☐	☐	☐

	Erittäin puutteelliset	Jokseenkin puutteelliset	Jokseenkin riittävät	Täysin riittävät
Testejä ja materiaaleja erityisopetuksen toteuttamiseen.	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuudet osallistua erityisopetuksen täydennys- ja lisäkoulutukseen.	☐	☐	☐	☐

13. Voit halutessasi kommentoida arvioitasi erityisopetuksen resurssien riittävydestä.

ERITYISOPETUKSEN JA MUUN OPPIMISEN TUEN TOTEUTTAMINEN

14. Arvioi kouluarvosana-asteikolla (4–10), kuinka selkeästi seuraavat asiat on määritelty lukiossanne (esim. paikallisessa opetus-, lukuvuosi- tai vuosisuunnitelmassa)

	4	5	6	7	8	9	10
Tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille tukitoimia koskevista oikeuksista	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tukitoimien tarpeen arviointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tuen toteuttaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tuen toteutumisen seuranta ja arviointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aineenopettajien vastuut tuen järjestämisessä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opinto-ohjaajien vastuut tuen järjestämisessä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eri tahojen yhteistyö ja tiedon kulku	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Arvioi, miten lukiossanne toteutuu erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tarpeiden havaitseminen.

4 5 6 7 8 9 10

	4	5	6	7	8	9	10
Opiskelijahuoltohenkilöstö osallistuu tuen toteuttamisen järjestelyihin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoita ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kaikki opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Voit halutessasi kommentoida arvioitasi tuen järjestämisestä ja toteuttamisesta

19. Arvioi, miten lukiossanne toteuu erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen seuranta ja arviointi.

	4	5	6	7	8	9	10
Opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen tarpeita seurataan säännöllisesti koko lukiokoulutuksen ajan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tukitoimien toimivuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelija osallistuu tukitoimien toimivuuden arviointiin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Voit halutessasi kommentoida arvioitasi tuen toteutumisesta ja seurannasta lukiossanne

21. Arvioi, miten lukiossanne toteutuvat ylioppilastutkintoon liittyvät erityisjärjestelyt

4 5 6 7 8 9 10

Opiskelijoita tiedotetaan lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyistä.

Opiskelijoilla on mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, ennen ylioppilaskokeita.

Lukiossa on toimivat käytännöt ylioppilastutkinnon erityisjärjestelyjen hakemiseen.

22. Voit halutessasi kommentoida arvioitasi erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen toteutumista lukiossanne.

23. Minkälaisia tuen tarpeita lukionne opiskelijoilla on?

HYVÄT KÄYTÄNTEET JA OPISKELIJOIDEN TUEN KEHITTÄMINEN

24. Mitkä tekijät edistävät erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen onnistumista lukiossanne?

25. Miten lukiossanne pitäisi kehittää opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun tuen toteuttamista?

26. Miten valtakunnan tasolla pitäisi kehittää opiskelijoiden erityisopetuksen ja muun tuen toteuttamista lukiokoulutuksessa?

27. Miten näet lähitulevaisuudessa opiskelijoiden tuen tarpeiden muuttumisen ja miten voitte vastata siihen? (toimiiko koko systeemi lähitulevaisuudessa?)

28. Arvioi seuraavien väittämien avulla eri tahojen ohjauksen ja tuen riittävyyttä LOPS 2019 mukaisen erityisopetuksen ja muun tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Opetushallitus on tukenut ja ohjannut riittävästi erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen järjestämistä.	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutuksen järjestäjä on tukenut ja ohjannut riittävästi erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen järjestämistä.	☐	☐	☐	☐	☐
Rehtori on tukenut ja ohjannut riittävästi erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen järjestämistä	☐	☐	☐	☐	☐

29. Voit halutessasi perustella vastaustasi/arvioitasi

PALAUTETTA KARVILLE

30. Karvin järjestelyt arvioinnin toteuttamisessa olivat onnistuneita.

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Toteutusohjeet	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteydenpito	☐	☐	☐	☐	☐
Aikataulu	☐	☐	☐	☐	☐
Kysymykset olivat osuvia	☐	☐	☐	☐	☐

31. Halutessasi voit tarkentaa vastauksiasi yllä oleviin kysymyksiin.

32. Miten kehittäisit vastaavien tiedonkeruiden toteutusta tulevaisuudessa?

Liite 2: Lukion rehtorikysely 2023

Hyvä vastaaja

Tämä kysely on osa Karvin lukiouudistuksen arviointihanketta (LUKA), joka toteutetaan vuosina 2021—2024. Kysely liittyy arviointihankkeen toiseen vaiheeseen, jossa tarkastellaan erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen järjestämistä ja toteuttamista lukioissa. Kyselyssä on lisäksi muutama kysymys lukion opetussuunnitelman perusteiden (LOPS 2019) tavoitteiden toteutumista lukuvuoden 2022–2023 päätteeksi.

Kysely sisältää 10 kysymystä, ja siihen vastaamiseen menee aikaa noin 20 minuuttia. Vastaa kyselyyn viimeistään 28.4.2023.

Halutessanne voitte pitää vastaamisessa taukoa painamalla kyselyn alalaidassa/sivulla painiketta ”Tallenna & jatka myöhemmin”. Kun keskeytätte kyselyn, kopioikaa ruudulla oleva linkki itsellenne tai lähettäkää se edelleen sähköpostiinne. Kun olette vastanneet kyselyyn, tallentakaa lopullinen vastauksenne painamalla kyselyn lopussa ”Lähetä” -painiketta. Voitte tallentaa vastauksenne omaan käyttöönne pdf-muodossa ”Lähetä”-painikkeen painamisen jälkeen.

Erityisopetuksella ja muulla oppimisen tuella tarkoitetaan lukiolaissa säädettyä (714/2018, 28 §) oppimisen tukea ja lukion opetussuunnitelman perusteissa (2019, 30–32) määrättyä erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea.

TAUSTATIEDOT

1. Valitse lukiosi

- Akaan lukio
- Alajärven lukio
- Alavuden lukio
- Alppilan lukio
- Apollon yhteiskoulu
- Arkadian yhteislyseon lukio
- Askolan lukio
- Aurinkorannikon suomal. koulu
- Björneborgs svenska samskola
- Borgå Gymnasium
- Brändö gymnasium
- Eiran aikuislukio
- Ekenäs gymnasium
- Elimäen lukio
- Elisenvaaran lukio
- Englantilainen koulu
- Enontekiön Erälukio
- Erkko-lukio
- Espoon yhteislyseo

- Vesannon yhtenäisk. lukio
- Vieremän lukio
- Vihdin lukio
- Viherlaakson lukio
- Viitasaaren lukio
- Vimpelin lukio
- Virkby gymnasium
- Virolahden lukio
- Virtain lukio
- Vuosaaren lukio
- Väinö Linnan lukio
- Vääksyn Yhteiskoulu
- Vörå samgymnasium
- Ylistaron lukio
- Ylitornion yhteiskoulun lukio
- Ylivieskan lukio
- Ylöjärven lukio
- Ålands lyceum
- Ähtärin lukio
- Äänekosken lukio

2. Jos oikeaa lukiota ei löytynyt edellisestä listasta, kirjoita lukiosi nimi tähän

3. Vastaa tähän kyselyyn

- nuorten lukiokoulutuksen näkökulmasta
- aikuisten lukiokoulutuksen näkökulmasta
- aikuisten ja nuorten lukiokoulutuksen näkökulmasta

4. Lukionne opiskelijamäärät lukuvuonna 2022–2023 (tilastointipäivänä 20.1.2023)

nuorten lukiokoulutuksen opiskelijat

5. Tehtävänimikkeesi

- rehtori
- vararehtori/apulaisrehtori
- muu, mikä
-

ERITYISOPETUS JA MUU OPPIMISEN TUKEA

6. Ota kantaa seuraaviin väittämiin

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
Lukiossamme on riittävät henkilöstöresurssit erityisopetuksen toteuttamiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Kelpoisten erityisopettajien rekrytointi on ollut helppoa.	☐	☐	☐	☐	☐
Lukiossamme on riittävät taloudelliset resurssit erityisopetuksen järjestämiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
Opetushenkilöstömme tarvitsee lisä- tai täydennyskoulutusta opiskelijoiden muun tuen toteuttamiseen.	☐	☐	☐	☐	☐

7. Mitkä tekijät edistävät erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen onnistumista lukiossanne?

8. Mitkä tekijät vaikeuttavat erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen onnistumista lukiossanne?

	4	5	6	7	8	9	10
Opiskelijahuollon järjestäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnin kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Kysyimme viime kevään kyselyssä, kuinka hyvin uuden opetussuunnitelman toteuttaminen on sujunut. Kuvaile, miten LOPSin toteuttaminen sujuu tällä hetkellä (esim. onnistumiset ja haasteet).

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on itsenäinen koulutuksen arviointiviranomainen. Se toteuttaa **koulutukseen** sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä arviointeja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Lisäksi arviointikeskus toteuttaa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen ja oppimistulosten arviointeja. Keskuksen tehtävänä on myös tukea opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa sekä kehittää koulutuksen arviointia.

Kansallinen
koulutuksen arviointikeskus
PL 380 (Hakaniemenranta 6)
00531 HELSINKI
Puhelinvaihde: 029 533 5500

karvi.fi